

Riksdagens protokoll

1996/97:119

Torsdagen den 12 juni

Protokoll
1996/97:119

Kl. 9.00 – 12.49

1 § Partiledardebatt

Partiledardebatt

Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN:

God morgon och välkomna till sista plenum före sommaruppehållet. På dagordningen har vi partiledardebatt där särskilda regler tillämpas. Vid dagens debatt används ett nytt tidtagningssystem. Debattdeltagarna kan själva kontrollera tidsåtgången via monitorn, som är placerad på bordet framför podiet.

Men vi kommer dessutom att som tidigare lämna skriftliga meddelanden om förbrukad tid. Det är kanske lättare för deltagarna att då följa tidsåtgången. Då börjar vi debatten. Ordet går först till Lars Tobisson.

Anf. 2 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Vid den här tiden förra året stod den då rekordstora arbetslösheten i fokus. En motvillig regering tvingades lägga fram en sysselsättningsproposition, som behandlades vid ett extra riksdagssammanträde mitt i sommaren. I dag är arbetslösheten än större, och sysselsättningen har sjunkit än mer. Varför är det så tyst om arbetslösheten det nya rekordåret 1997?

Regeringens beslut, bekräftat av riksdagen i går, att bekämpa massarbetslösheten genom att överge arbetslinjen är bara *ett* inslag i socialdemokratisk avvecklingspolitik. I februari fattades beslutet att förtidsavveckla kärnkraften, och i förra veckan sade Socialdemokraterna nej till det europeiska valutasamarbetet.

Medan regeringen avvecklar arbetskraft, kärnkraft och Sveriges engagemang i det europeiska samarbetet, utvecklas världen omkring oss på många sätt åt rätt håll. Vi ser hur handel och rörlighet, men också politisk vilja till kontakter och samverkan, bryter fram. Friheten, välståndet och säkerheten blir allt större för alltfler. I slutet av maj träffades ett historiskt avtal mellan NATO och Ryssland, vilket kan sägas bekräfta slutet på det kalla kriget. Om några veckor kommer man vid NATO:s toppmöte i Madrid att välja in tidigare kommunistiskt styrda öststater som medlemmar.

Vad vi ser utvecklas är en ny europeisk säkerhetsordning, där militära garantier visserligen fortfarande är den hårda kärnan, men där inte längre avskräckning dominerar utan i stället samarbete och rätten för varje land att självt välja säkerhetspolitisk väg.

I denna process spelar Sverige en undanskymd roll. Den kvardröjande neutralitetsdogmen gör att Ryssland nu har närmare relationer och snabbare kontaktvägar med NATO än vad Sverige har. Risken är stor att detta leder till ett säkerhetspolitiskt vakuum i Östersjöregionen och att vitala svenska intressen blir eftersatta.

Det finns ett klart samband mellan denna utveckling och vad som händer inom EU. Om några dagar skall statsministern resa till Amsterdam för att vid det Europeiska rådets möte besluta om åtgärder för att stärka detta samarbete. Under det mer än årslånga förhandlingsskede som nu skall avslutas har regeringen ägnat mest kraft åt frågor i förhandlingarnas periferi, där ambitionen främst varit att göra intryck på hemmaplan. Huvudfrågan och huvudintresset för vår del borde ha varit att underlätta EU:s utvidgning österut. Vilka krav på institutionella förändringar tänker Göran Persson driva nästa vecka för att underlätta för exempelvis de baltiska staterna att nå det medlemskap de så hett eftertraktar?

Frågan är förstas om Sveriges statsminister har någon kraft att sätta bakom sina ord. Socialdemokraternas besked i EMU-frågan får oundvikligen till följd att vårt inflytande i medlemskretsen kraftigt försvagas. Återigen har Sverige valt utanförskapet, vilket försvårar möjligheten att göra sig hörd.

Jag tänker inte säga att den socialdemokratiska hanteringen av EMU-frågan är ansvarslös. Landets intressen underordnas strävan att hålla ihop partiet och regeringen samt att tillfredsställa stödpartiet Centern. Oförmåga att utöva ledarskap paras med en ovilja att övertyga och forma den opinion man nu viker sig för. Det är inte ens att lämna *walk over* – det är som att över huvud taget inte våga anmäla sig till tävlan.

Vi har fått veta hur Göran Persson bedömer opinionen, men vi får inte veta om han anser valutasamarbete vara bra eller dåligt för Sverige. Landets statsminister har ingen känd uppfattning i den fråga som han menar vara viktigare än t.o.m. det svenska medlemskapet i EU. Han uppmanar till bred debatt, men vägrar att själv tillkännage sin åsikt. Vad är det annat än brist på ledarskap och politiskt ansvarstagande?

Ett svenskt utanförskap ger oss inte större ekonomisk rörelsefrihet. Den misstro som kommer att visas Sveriges vilja att hålla ned inflationen ställer tvärtom än större krav på en stram finanspolitik och strukturella reformer av det slag som regeringen hittills motsatt sig. Regeringen avsäger sig i praktiken inflytande över valutasamarbetets utformning. Många enskilda och företag kommer att göra affärer i euro ändå. Men i andra fall blir det nog tyvärr så att verksamheter och jobb förläggs till länder som inte på detta sätt självmant låter sig marginaliseras. Att företag är snabba på att reagera på negativa politiska signaler visar den flykt från fondbörsens A-lista, som den huvudlösa utformningen av den nya förmögenhetsbeskattningen har framkallat.

Under den gångna våren har det förts en viktig debatt om företagsklimatet. Ledande företagare har varnat för att fortsätta en politik som hotar företagande, sysselsättning och välfärd. Men regeringen lyssnar inte. Tar Göran Persson större intryck av t.ex. den bedömning av olika länders konkurrenskraft som World Economic Forum nyligen redovisat? Där har Sverige sjunkit till tjugioandra plats med inte bara Norge, Danmark och Finland framför sig utan även Malaysia, Indonesien och Thailand. Hur uppfattar ni socialdemokrater det förhållandet att Sverige vid en grade-

ring efter ekonomisk frihet, som visat sig ha starkt samband med tillväxt och välbstånd, kommer först som nr 42 med bara Italien och Grekland bland EU-länderna efter sig? Och vad tänker ni konkret göra åt det förhållandet att Sverige när det gäller välfärd ligger under genomsnittet i både OECD och EU?

I vårpropositionen signalerade regeringen faran över. Krisen är knäckt, var budskapet. Beviset skulle vara att budgetunderskottet krympt ned mot noll. Men detta tal visar bara än en gång att regeringen inte inser att samhällsekonomi är så mycket mer än bara statsfinanser. Det minskade budgetunderskottet har uppnåtts till priset av höjda skatter och återställda regleringar.

Att vi moderater kritiserar denna inriktning är ni vana vid, och det brukar ni inte fästa så mycket vikt vid. Men vad sägs då om kritiken från EU:s finansministrar? Nyligen rekommenderade de Sverige att inrikta sin budgetpolitik på utgiftssidan ”så att den offentliga sektorn och dess känslighet för makroekonomiska svängningar minskas och en högre grad av ekonomisk aktivitet och sysselsättning uppmuntras genom att skattetrycket på hushåll och företag begränsas så mycket som möjligt”.

Att Sveriges ekonomiska tillfrisknande förutsätter utgiftsminskningar, skattelättnader och avregleringar, inte minst på arbetsmarknaden, har redan OECD och SNS-ekonomerna utvecklat. Nyligen var Internationella valutafondens experter här och gav samma recept. De varnade för de nya utgiftsåtagandena i vårpropositionen – som det fattades beslut om i går – mot bakgrund av att Sveriges rekordstora offentliga utgiftskvot och skattetryck inte kan annat än hålla tillbaka den ekonomiska tillväxten och tillkomsten av fler jobb i näringslivet. Rekommendationen var att i stället utnyttja alla möjligheter till att sänka skatter, särskilt inkomst- och löneskatter, i syfte att minska skattekillen. De efterlyste också strukturella reformer, särskilt på arbetsmarknaden.

Denna kritik kan inte viftas bort med att den är partipolitisk. Den måste regeringen ta på allvar. Faran är inte över. Strukturen i den svenska ekonomin försvårar fortfarande för företagande och nya riktiga jobb. Det reformarbete som inleddes under den borgerliga regeringen har avstannat. En verklig modernisering av arbetslöshetsförsäkringen skjuts på framtiden. Den genomreglerade arbetsmarknaden lämnas orörd. Regeringen vågar inte ta itu med de politiska faktorer som påverkar lönebildningen – det LO inte tillåter kan aldrig bli socialdemokratisk politik.

Regeringens största misslyckande har skett i kampen mot arbetslösheten. Göran Persson har förklarat att den öppna arbetslösheten skall minskas till 4 %. I maj i år har den, jämfört med ett år tidigare, stigit från 7,1 till 7,8 % eller med 30 000 personer. Vad värre är – sysselsättningen minskar än snabbare. På ett år har antalet sysselsatta gått ner med över 50 000 personer, på två år med över 100 000. När regeringen nu överger arbetslinjen i kampen mot arbetslösheten, kan det därför sägas vara en bekräftelse på en redan påbörjad utveckling. I stället för att förfula arbetslöshetsstatistiken skall de arbetslösa skyfflas över dit där de inte längre stör. Det är ett cyniskt spel med människors vardag och framtid.

Massarbetslösheten är naturligtvis en viktig orsak till den opinionsförsvagning regeringspartiet råkat ut för. Men mitt intryck är att beskedet om kärnkraftens förtida avveckling har skakat om ännu mer. Dagligen får jag belägg för den upprördhet människor känner, när statsministern och

hans vapendragare med en retorik hämtad ur den ekonomiska kvasiveten-
skapens billigaste trollerilåda påstår att en sådan avveckling av produk-
tiva resurser leder till tillväxt och välstånd. Människor oroar sig för vad
denna planerade kapitalförstöring kan betyda för jobben, för ekonomin
och inte minst för miljön. Riksdagens energidebatt i förrgår rätade inte ut
några frågetecken. Regeringens linje framstår som ett partitaktiskt moti-
verat övergrepp, vars genomförande jag fortfarande hoppas skall kunna
stoppas med näringslivets, fackföreningsrörelsens och – inte minst –
folkflertalets benägna bistånd.

Varför väljer regeringen avvecklingslinjen? Är det något land som
inte har råd med de tiotals och åter tiotals miljarder som en förtida av-
veckling kostar, är det Sverige. Är det något land som inte har råd – vare
sig socialt eller ekonomiskt – med en förtida avveckling av arbetskraft,
hundratusentals friska och arbetsföra människor, är det Sverige. Och är
det något land som inte har råd att avveckla sitt engagemang i det europe-
iska samarbetet, är det återigen Sverige.

Här är det för mörkt och kallt för att släcka ljuset. Här är vi för få och
för beroende av varandra för att sluta arbeta. Här är vi för små och för
beroende av andra för att säga nej till samarbete. Sverige har inte råd med
och förtjänar inte denna trefaldiga avveckling av vårt lands möjligheter.

Fru talman! Sverige behöver ett nytt politiskt ledarskap. Först och
främst därför att det behövs en ny och bättre politik, men också därför att
det hos dagens regering saknas vilja att ta ledningen för och försöka
forma den opinion som man i dag väljer att underkasta sig. Lyhördhet och
följsamhet får aldrig bli samma sak som opportunism. Vi som sitter i
denna kammare har ett ansvar inför dem som valt oss att stå för det vi tror
är bra för Sverige. Det är den representativa demokratins kärna. Valet
mellan politiska partier måste betyda något. Och då måste väljarna få veta
var partierna står.

Sverige behöver en regering som förstår företagandets villkor. Sverige
behöver en regering som skapar förutsättningar för nya riktiga jobb – som
river ner hinder i stället för att resa dem. Sverige behöver en regering
som tror på ett aktivt deltagande i det europeiska samarbetet – som inser
att inflytande aldrig kan vinnas om man stannar hemma.

Sverige är ett land med stora möjligheter. Här finns duktiga, hederliga
och arbetsamma människor, här finns framgångsrika företag, här finns en
social och kulturell gemenskap sprungen ur vårt europeiska arv. I vårt
land borde individer och företag kunna skapa sig en bättre framtid. Men
för att kunna forma ett rikare och tryggare samhälle, måste vi ta tillvara
dessa goda förutsättningar. Göran Persson leder en regering, som i stället
väljer att föra Sverige bort från våra möjligheter, bort från teknik och
vetenskap, bort från företagande och riktiga jobb, bort från Europa och
internationellt samarbete. Sverige styrs av en regering som leder oss bort
från – i stället för in i – framtiden.

Sverige förtjänar bättre, och för det krävs en bättre regering!
(Applåder)

Anf. 3 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Så här års sjungs ofta den vackra psalmen Den blomster-
tid nu kommer i våra skolor. Jag hade inte direkt väntat mig att Lars To-
bisson skulle stämma upp den. Visst har Sverige kvarstående problem.

Det är ändå viktigt att visa på vissa skillnader. Vi minns alla de mycket dystra höstnätterna 1992. Vi hade nästan undantagstillstånd i landet. Det var finanskris, och de demokratiska beslutsformerna var underordnade. Kontrasten till i dag är enorm.

Vårens arbete i riksdagen har inneburit startskottet för en offensiv i Sverige. Två framtätsyftande beslut förtjänas att lyftas fram mer än andra, dels beslutet om att påbörja avvecklingen av kärnkraften, dels det första offensiva budgetbeslutet under 1990-talet. Till båda dessa för en hållbar utveckling och för svenska folket positiva beslut har Centerpartiet bidragit och ibland varit pådrivande.

Centerpartiet har sedan hösten 1991 tills nu – med undantag för perioden hösten 1994 till april 1995, den s.k. vänstersvängen – direkt medverkat till statsmakternas beslut när det gäller att hantera den ekonomiska krisen. På det sättet har Centerpartiet längre än något annat parti medverkat till att återskapa tillväxt och framtidstro i Sverige. Detta har varit ett mycket mödosamt men avgörande och nödvändigt arbete.

Nu i vår kan för första gången under denna period en tydlig vändpunkt noteras. Nu ökar det budgetmässiga utrymmet för att främja nya jobb, företagande och en hållbar utveckling i hela Sverige utan att vi lånar mer pengar. Åtgärderna i vårbudgeten innebär att redan innevarande år kan kampen mot arbetslösheten tillföras netto 4,5 miljarder. Under 1998 satsas ytterligare 10–15 miljarder.

Nu går vi från defensivt sparande till offensiv satsning utan att äventyra de goda resultaten av saneringsprogrammets genomförande, främst den låga räntan och det sjunkande statliga lånebehovet. I grunden har arbetet under hela 1990-talet handlat om att återvinna handlingsfrihet och bestämmanderätt över den svenska ekonomin.

Svaga statsfinanser är det sämsta alternativet för människor med smala ekonomiska marginaler. Svaga statsfinanser innebär bl.a. hög ränta, låga investeringsnivåer och risk för ökad arbetslöshet. Centerpartiet är sedan gammalt anhängare av låg ränta. Det gynnar företagandet och förbilligar boendet. Det är rättvisare än höga räntor. De 10 % som tjänar mest i vårt land vinner på höga räntor, övriga 90 % vinner på låga.

I en summa innebär starka statsfinanser mindre risk för dramatik här hemma vid internationell oro på de avreglerade finansmarknaderna. Starka statsfinanser nu är liktydigt med sjunkande räntenivå, stärkt kronkurs, låg inflation och utrymme för offensiva satsningar för fler jobb. Starka statsfinanser innebär valfrihet för Sverige – att vi själva bestämmer om vi vill stå utanför det centralistiska uppifrånprojektet EMU.

Tvärtemot olyckskorparnas kraxande våren 1995 när Centerpartiet inledde samarbetet med regeringen för att ta Sverige ur krisen och fullfölja det arbete som inlemts under fyrpartiregeringen har statsfinanserna nu bringats i ordning snabbare och mer kraftfullt än någon vågat drömma om. Nu stämmer också internationella bedömare in i den berömmade kören.

Det finns många exempel på de närmast exempellöst snabba resultaten av saneringen. Redan innevarande år begränsas underskotten i statens finanser till 2,1 % av bruttonationalprodukten. 1998 är statens budget i balans. Åren efter 1998 kommer varaktiga överskott att finnas. Statsskulden har stabiliserats som andel av bruttonationalprodukten. Räntan har sänkts till nästan hälften och räntemarginalen till Tyskland är nu bara

ungefär en tredjedel av vad den var i april 1995. Inflationen är den lägsta i OECD-området. Statens behov av nettoupplåning har minskat och är borta inom kort. För åren efter 1998 beräknas överskottet i budgeten till ½ % respektive 1 ½ % av BNP. Därmed kan en amortering av statsskulden ske.

Här kommer också att finnas utrymme för offensiva satsningar. Vård och omsorg tillförs med pengar – 4 miljarder i år och 8 miljarder nästa år. När det gäller behovet av mer resurser till vård och omsorg skiljer ett parti ut sig i den svenska riksdagen – Moderaterna. De anser att det finns för mycket pengar till vård och omsorg och skola i Sverige. Inte nog med att de säger nej till de 4 plus 8 miljarder som Centerpartiet vill tillföra vården, omsorgen och skolan – det skall dessutom skäras mer i kommuner och landsting. Vad säger Lars Tobisson till dem i Härnösand som han vill beröva 16,2 miljoner kronor nästa år? Eller till dem i Falun som förnekas 33 miljoner kronor och brandskattas på ytterligare minst lika mycket framgent? Vad säger han till dem i Borås kommun? Lever de i överflöd, eftersom det inte behövs några nya 57,5 miljoner? Vilket är beskedet till människor i Kävlinge? Är det 14,4 miljoner kronor som är priset för att Moderaterna lovar starta den avvecklade reaktorn i Barsebäck?

Jag tror att många människor som upplevt att resurserna för vård och omsorg och skola tjänats till det yttersta har liten eller ingen förståelse för den moderata hållningen att kommuner och landsting skulle leva i överflöd. Ge gärna besked i dagens debatt. Är vården och omsorgen överdimensionerade i Sverige? Har man för mycket pengar?

Folkpartiet och Kristdemokraterna har i synen på vård och omsorg och skola mycket mer gemensamt med Centerpartiet, men de vill i en särskild reservation till finansutskottets betänkande ge sken av enighet med Moderaterna i den ekonomiska politiken. Hur går det ihop?

Fru talman! En stabil ekonomisk grund har lagts för att utveckla Sverige som välfärdsland. All kraft måste nu inriktas på att bekämpa arbetslösheten utan att låna till utgifterna. Sverige måste bli ett företagarnas föregångsland. Till de sänkta arbetsgivaravgifterna och skatterna och de förenklade arbetsrättsreglerna måste komma mycket mer. Centerpartiets besked är att framtida budgetutrymme skall användas till ytterligare skattesänkningar på jobben, gärna genom skatteväxling, dvs. höjda miljöskatter och ytterligare sänkta skatter på arbete.

Det ekologiska lyftet skall genomföras. Till skillnad från reaktorkramarna tror Centerpartiet på den nya, den moderna, den miljövänliga och den småskaliga tekniken. Den skapar ett mindre sårbart samhälle. Den gröna miljömarknaden är en av världens snabbast och starkast växande. Detta har helt gått reaktorkramarna förbi. De vill bevara det gamla energisystemet och hänga sig kvar vid den allt äldre och därmed allt farligare kärnkraften.

Hur kan man tydligare ange att en fråga är politisk och demokratisk än genom att gå till en folkomröstning, som vi gjorde 1980? Svenska folket har tillfrågats om kärnkraften och svarat nej. I sanning alla linjer stod för ett nej. En del har glömt detta. Om man räknar bort linje 1 beslutades med överväldigande majoritet, ca 80 %, att kärnkraften i Sverige skall avvecklas. Om inte detta besked gäller så gäller väl inte heller beskedet om ett ja till EU, eller hur? Den logiken, att man inte kommer ihåg

folkomröstningar, innebär att halveringstiden på folkomröstningsbesked är väldigt kort. Men den ger också en viktig demokratisk signal. Den kan Centerpartiet aldrig acceptera.

Centerpartiet kommer att fortsätta att ta ansvar för en samhällsutveckling med en stabil ekonomi och en stark tillväxt som ryms inom naturens ramar. I kretsloppsutvecklingen och utnyttjandet av *hela* Sveriges resurser ligger nyckeln till många nya jobb. Det arbetet är avgörande viktigt för vårt land.

Vi kommer också att bekämpa orättvisor och medverka till att återupprätta respekt för myndigheter och rättsvårdande organ. Det måste bli ett slut på att politiker skor sig på det offentligas bekostnad. Det måste bli ett slut på den fallskärmsmentalitet som växte fram under låt-gå-decenniet 80-talet. Det måste bli en sådan ordning att människor känner sig trygga till liv och hälsa. Det gäller miljön, lag och ordning och det gäller mc-gängen och deras härjningar i vårt land och runt vårt lands gränser.

Fru talman! Det finns förutsättningar för att lösa Sveriges problem genom en politik förankrad i politikens mittfält. Den ger stabilitet och färre återställare, som vi har lidit så mycket av under de gångna decennierna. Det krävs samverkan och förmåga att se bortom kortsiktighet och konfrontation. Det krävs mod – en uppenbar bristvara i politiken. För Sveriges skull är Centerpartiet berett till samverkan med andra partier. Vår gemensamma uppgift är att bygga ett samhälle där alla behövs – där självförtroende och handlingsutrymme finns för den enskilde, där självbestämmande återskapas i hela landet och där hela Sverige kan leva. Så kan vi lyfta Sverige in i nästa årtusende.

(Applåder)

Anf. 4 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! 1974 vann ABBA schlagerfestivalen i Brighton och Göran Persson blev studiesekreterare i Södermanlands ABF-distrikt. Det känns som ganska länge sedan – det är 23 år sedan. Men så många år får man gå tillbaka i SCB:s statistik för att hitta en vår då sysselsättningen i Sverige var lika låg som nu, våren 1997.

Svenskarna förstår att detta är ett grundläggande problem – att färre skall försörja fler. Bara 44 % av befolkningen har riktiga jobb.

Läget är i själva verket värre nu än det var 1974. Befolkningen har ju växt med ungefär 600 000 människor. Men sysselsättningen var alltså lika låg som nu.

Då växte sysselsättningen. Den fortsatte att växa hela 70-talet och hela 80-talet. Men sedan har den sjunkit, och den har fortsatt att sjunka under de socialdemokratiska åren. Detta är naturligtvis mycket allvarligt.

När Olof Johansson säger att man nu har skapat budgetmässiga förutsättningar för att främja nya jobb, tror jag att han är mycket nära kärnan av det här problemet. De som lyssnar på detta måste ju få intrycket att jobb är någonting som kostar. Detta är, tror jag, nyckeln till mycket av Sveriges problem. Många ställer frågan: Vad kostar det att få si eller så många jobb?

Men jobb kostar inte. Riktiga jobb skapar resurser. Det var det som var så olyckligt när den här valperioden inleddes. Man trodde att man kunde separera lösningen på Sveriges ekonomiska problem från en politik som skapar nya jobb.

I förrgår deltog jag i öppnandet av TCO:s kongress. Där talade statsminister Göran Persson. Jag försäkrar att det var något plågsamt att lyssna på detta anförande och inte ha någon replikrätt. Därför är jag mycket glad att den här debatten kommer så pass snart efter.

Det anförandet präglades mycket litet av arbetslösheten, och desto mer av självgodhet, för att inte säga högmod. Jag kände då att det är nödvändigt att i den här debatten påminna om vilka djupa problem Sverige har. Göran Persson tycks nu framför allt ha satt sig själv i propagandarollen. Det gäller nu bara att göra ett så bra val 1998 som möjligt. Då handlar det inte längre om att förmedla en korrekt bild av Sveriges situation utan en mycket förskönad bild.

Jag har egentligen gett upp förhoppningen om att vi i oppositionen skall kunna övertyga socialdemokraterna om att de måste byta kurs. Men ni kan ju lyssna på era egna. Det kanske är mindre prestigefyllt att ta till sig deras råd. Lyssna på Blair! Modernisera er eller dö! Eller lyssna på Kjell-Olof Feldt som har skrivit en utmärkt bok på uppdrag av Kommunförbundet, där budskapet är att vi lever farligt om vi inte nu gör djupgående reformer av vår ekonomi.

Sanningen är ju den att det inte finns några påtagliga bevis för att Sverige har hävt sig upp ur stagnationen och nu är på väg in i de sju feta år som Göran Persson ofta talar om – det gjorde han även på TCO-kongressen. De siffror om tillväxten som kom i går visar att det fortfarande går ganska knackigt, och det stöds av andra fakta. Regeringen brukar tala om investeringsnivån och vara nöjd med den. Sanningen är att de investeringar som förra året ledde till att Sverige hade den näst lägsta tillväxten i hela EU nu sjunker, och de spås sjunka ytterligare 1998. Nyföretagandet kom det statistik om häromdagen. Även det sjunker. Det har i själva verket sjunkit nästan oavbrutet sedan regimskiftet 1994.

Det är ju det här – hur många som arbetar, hur många som investerar, hur många som startar företag – som skapar välstånd. Människor förstår det. Därför tror jag inte att Göran Perssons budskap om att vi nu är på väg mot ett land som flyter av mjölk och honung är trovärdigt. Människor förstår att om man inte vårdar sig om de mekanismer i samhället som skapar välstånd är man mycket illa ute.

Därför var och är debatten om företagsklimatet, som vi förde här i riksdagen för några veckor sedan, så oerhört viktig. Ibland i ljusa stunder brukar man kunna få socialdemokrater att gå så långt att de erkänner att de i sin historia nog har månat för litet om småföretag.

Det är sant. Men sanningen är ju dessutom den att det här fortsätter. En av de sektorer där det verkligen har skapats nya jobb de senaste åren är uthyrningsföretagen. De har bidragit till den flexibilitet på arbetsmarknaden som så många nu efterlyser.

Tänk vilken klappjakt på uthyrningsföretagen socialdemokraterna har bedrivit genom åren! Jag minns brev som skickades till skrivbyråerna från AMS – det var inte så många år sedan – där det stod: Det har kommit till vår kännedom att ni bedriver förmedling av arbetskraft. Om verksamheten inte omedelbart upphör kommer ärendet att överlämnas till polis och åklagare.

Tänk hur många privata vårdhem som ni har bedrivit klappjakt på! Tänk över huvud taget hur besvärligt småföretagarna har haft det genom åren!

Men det fortsätter ju. Jag tycker att det är fascinerande att när Olof Johansson gör en skiss över vilken politik för företagande han skulle vilja ha, är det att avskaffa alla de åtgärder som han har genomfört tillsammans med socialdemokraterna. Han har ju höjt arbetsgivaravgifterna, han har ju krånglat till arbetsrätten, för att ta två av de exempel han nämnde. Dessutom har vi systemet för momsinsbetalningar, sjuklöneperioden – det finns många exempel.

Mitt i debatten om företagsklimat permanentar ni det här mycket olyckliga systemet med förmögenhetsbeskattning av noterade aktier. Jag minns att när Centern lade fram ett näringspolitiskt program häromåret var en av punkterna att man alltid skulle göra en konsekvensanalys innan man genomför saker som påverkar företag. Men det var ju alldeles uppenbart vilka konsekvenser den omläggningen skulle få! Nu ser vi de konsekvenserna. Vi ser att en rad företag lämnar A-listan. Det är bara ytterligare ett bevis för att ni inte kan ta till er de varningssignaler som kommer från företagandet. Ni förstår inte de mekanismer som driver företagande.

Jag läste en intervju med Göran Persson där han sade att kunderna hos Hennes & Mauritz nog tycker att de rika skall betala skatt. Det var nästan en "Ingela Thalénare" – dvs. man skulle kanske inte köpa badbyxor för 39:90 kr utan köpa något finskt i stället. Riktigt så långt gick inte Göran Persson, men det var på väg ditåt.

Jag är övertygad om att gör man en enkät bland Hennes & Mauritz kunder och frågar om de tycker att en person som har skapat 10 000 jobb skall betala mer än 100 % i skatt, så tänker de flesta: Nej, det är ju sådana vi behöver! Skall vi komma bort från arbetslösheten måste vi ha många personer som skapar 10 000 jobb. Det kan inte vara rimligt att man skall betala så mycket i skatt. Jag tror att Göran Persson på denna punkt felbedömer kunderna hos Hennes & Mauritz.

Jag hoppas att Göran Persson lyssnade på TCO:s ordförande Inger Olsson innan han höll sitt eget anförande på TCO-kongressen. Inger Olsson har ju klagat på att regeringen inte lyssnar på tjänstemannarörelsen längre. Det finns all anledning att göra det. Man har förnyat sig och har flera spännande idéer om hur sysselsättningskrisen kan bekämpas.

Först och främst är det en gammal ståndpunkt, nämligen att vi måste återgå till skattereformen, vi måste återgå till principen hälften kvar i skattesystemet. Då menar man inte – jag ser att Thomas Östros lyssnar – något trixande med att man tar in samma pengar från samma grupp och kallar det sjukförsäkringsavgift. Man menar att vi skall få ett skatte- och avgiftssystem som gör att det lönar sig att arbeta.

Tjänstemannarörelsen har också kommit fram till att vi måste göra särskilda insatser för att stimulera tjänstesektorn. Ta till er det, snälla regeringen!

Ert misslyckande när det gäller arbetslösheten är ju enormt. Detta var er främsta valfråga. Arbetslösheten skulle ned till 5 % under 1995. Nu ligger den öppna arbetslösheten, som vi hört, fortfarande vid ungefär 8 %.

Jag fäste mig vid en rad i telegrammet med de senaste sysselsättnings-siffrorna: Störst är minskningen av sysselsättningen bland kvinnor i kommunerna.

Detta är intressant. Jag tror nämligen att det var det näst viktigaste av socialdemokraternas vallöften, de som gjorde att man kom tillbaka till makten 1994. Det som betydde näst mest var just att man skulle stoppa uppsägningarna i offentlig sektor. Sedan valet 1994 har 33 000 människor fått gå från kommuner och landsting. Det drabbar naturligtvis verksamheterna.

Se t.ex. på skolan! Jag såg att skolminister Ylva Johansson skall rätta till betygssystemet för de allra bästa eleverna, och det tycker jag är bra – de eleverna skall vi måna om. Men vi skall också måna om de allra svagaste eleverna. Det nya betygssystemet har ju äntligen givit oss ett bra utvärderingsinstrument för skolan, och det visar ju att resultaten inte är acceptabla.

Inte minst måste vi göra mycket mer för att stödja de svagaste eleverna. Men problemet nu är att signalsystemet inte är tillräckligt bra. Vi hittar dem inte tillräckligt tidigt, och om vi ändå hittar dem är problemet att mycket av speciallärresurserna har avvecklats på grund av de uppsägningar som ni lovade att stoppa.

Jag övergår till vården. Jag såg i Västerbottens-Kuriren i måndags en rubrik: Vårdköerna växer igen. Två års väntan i Umeå för en korsbandsoperation i knäet.

Så är det ju. Resurserna avvecklas. Men precis som i skolan är det inte bara en fråga om resurser, utan det gäller både vilka system som finns för signaler härifrån riksdagen, från centralt håll, och vilka resurser som anvisas.

Jag tycker att det var ett mycket tragiskt beslut när riksdagen för en tid sedan bestämde sig för att upphäva vårdgarantin. Den var ett instrument som vi använde oss av under den förra mandatperioden för att verkligen fokusera på den viktiga kvalitetsfrågan i vården. Nu är vårdgarantin avskaffad, och köerna växer igen.

Fru talman! Vi inledde från Folkpartiets sida den här mandatperioden med att sträcka ut en hand och föreslå en samverkan kring en politik som skulle angripa Sveriges grundläggande problem. Dit hörde naturligtvis skuldsaneringen, men lika viktigt var att vårda de krafter som bygger välstånd: arbete, utbildning, sparande, investeringar, nyföretagande. Den utsträckta handen avvisades, och resultatet blev en rödgrön röra, som på några viktiga punkter fördjupat vårt lands problem.

Jag tror, som sagt, inte längre att vi lyckas övertyga socialdemokraterna om att de är på fel kurs, men jag hoppas fortfarande att ni är beredda att ta till er råden från era egna. Lär av Blair! Lyssna på Feldt!

För oss återstår ingenting annat än att försöka vinna folkets stöd för en ny kurs. Det är en politik för jobb genom företagande för att på det sättet få fram nya resurser, inte minst till de viktiga behoven inom vården och skolan.

(Applåder)

Anf. 5 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag skall börja med att citera ur ett aktstycke. Medan jag citerar kan ni fundera över vilket aktstycke det är. Det står så här:

”– – makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd skall vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Det skall särskilt åligga det allmänna att trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet och för en god levnadsmiljö.

Det allmänna skall verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Det allmänna skall tillförsäkra män och kvinnor lika rättigheter – – –.”

Man skulle kunna tro att det här är ett citat ur Vänsterpartiets parti-program, men det är det inte. Det är faktiskt 1 kap. 2 § i regeringsformen. Det här är alltså uppdraget för oss som skall utöva den offentliga makten, som ju utgår från folket. Det är vi som har fått förtroendet att verka för just det som jag nu läste upp: rätten till arbete, bostad, utbildning, social omsorg och trygghet och för att tillförsäkra män och kvinnor lika rättigheter.

Man kan då fråga sig hur vi lever upp till detta vårt uppdrag. Vad har människor för tilltro till vår förmåga att verka för detta livets goda? Ja, den tilltron är det faktiskt inte mycket bevänt med. Det har visat sig i en undersökning som Sören Holmberg och Lennart Weibull lade fram i förrgår, där de skriver så här:

Det blåser kallt i Sverige. Opinionssiffrorna för regeringspartiet är fallande. De förväntningar på politiska förändringar som fanns efter 1994 års val verkar inte infrias. Den svenska ekonomin är fortsatt svag, trots framgångar för exportföretagen. Arbetslösheten ligger på en internationellt sett hög nivå. EU upplevs inte som annat än problem. Det finns ett missnöje med regeringspolitiken, och demonstrationer avlöser varandra utanför riksdagen. Endast televisionens Bingolotto verkar ha samlat det svenska folket.

Man kan också titta på ett siffermaterial som de har tagit fram just om förtroendet för samhällsinstitutionerna, där ju riksdagen, regeringen och kommunerna borde vara de som har det högsta förtroendet. Men de organen ligger allra lägst vad gäller förtroende för samhällsinstitutioner. Det som ligger näst högst är kungahuset – och detta är i civilisationens århundrade och år 1997. Det är kungahuset och Bingolotto som samlar människor och som skapar tilltro.

Det är ett grovt underbetyg för politiken som redskap för människors visioner om förändringar av sin livssituation, ett grovt underbetyg som jag tycker att vi alla har anledning att ta till oss. Det är inte bara ekonomisk kris i Sverige, utan det är något större. Det finns en brist på ärlig verklighetsbeskrivning. Det finns ett glapp mellan den politiska retoriken och människors samtal i vardagen runt köksbordet. Det här är ett faktum som avspeglar sig just i det här undersökningsmaterialet om tilltron.

Man kan då fråga sig hur verkligheten ser ut. Är den här misstron berättigad? Ja, jag tycker att den är det. Den verklighet som vi har upplevt de senaste åren visar faktiskt tecken på djupgående förändringar i det svenska samhället. Vi har sett skandaler, vi har sett ett privilegiesamhälle utvecklas i en omfattning som få trodde på, vi har sett fantasilöner och fallskärmar och vi har sett missbruk av människors förtroende.

Vi har också sett, vilket en rapport från Socialstyrelsen som kom för någon vecka sedan visar, att klyftorna i det svenska samhället ökar. De som är fattiga blir fattigare.

Vi har sett att arbetslösheten är det dominerande problemet, att 1 650 000 personer i aktiv ålder står utanför arbetskraften, är långtids-sjuka eller på annat sätt har långvarig svag förankring i arbetslivet. Det är 500 000 fler än år 1990. År 1995 levde 100 000 barn i familjer där varken pappan eller mamman yrkesarbetade. Vi har sett att utsorteringsmekanismerna på arbetsmarknaden har blivit starkare under 90-talet. Detta är alarmerande siffror och rapporter.

Socialstyrelsen konstaterar också att många ålderspensionärer finns bland dem som har en disponibel inkomst nära fattigdomsstrecket. Det samma gäller för ensamstående föräldrar. Det här är grupper som befinner sig i riskzonen för ytterligare nedskärningar, och det är grupper som just har fått ytterligare nedskärningar.

Vi har under det senaste året sett orättvisa och brutala besparingar. Vi har sett det i a-kassan. Vi har sett det vad gäller socialbidragen. Vi har sett att människor inte längre har råd att gå till tandläkaren fast de behöver. Vi har sett fattiga pensionärer som inte har råd att hämta ut sin medicin. Vi har sett änkor som har blivit berövade tusentals kronor på ett bräde. Vi har sett hur besparingarna går ut över möjligheterna att ha personliga assistenter.

Detta är orättvisor som fördjupar klasskillnaderna.

Vi ser också reaktionära stämningar i samhället som en följd av de ekonomiska och sociala nedskärningarna. Vi har sett hur högerpartiet går ut i ett manifest, *Land för hoppfulla*, och talar om invandrarna i sådana här termer:

”Man kan inte samtidigt hamra skatter ur ett lands invånare, suga ut dem som har någon sorts hemortsrätt i landet in på bara benen, och med andra handen räkna in otaliga skaror och erbjuda dem en skälig levnadsnivå, som det heter. Det är orättvist. Det stöter nog de flestas grundläggande rättsuppfattning.”

Det är Moderaternas uppfattning om vilken syn vi skall ha på våra invandrare.

Vi har sett hur våldet utvecklas. Vi har brutalt sett domar de senaste veckorna, och jag tänker då på våldtäktsdomarna. Ulla Hoffmann arbetar för oss med de här frågorna, och hon skriver så här apropå dessa domar:

Kvinnorna får skylla sig själva, är budskapet. Går vi klädda i kort svart kjol, orange genomskinlig topp, skor, trosor och behå, som det står i domen i det första Södertäljemålet, ger vi signaler till männen att det är fritt fram, inte bara fritt fram att förföra utan fritt fram att våldta. Det är inte normalt för 17-åriga barn av kvinnokön att vilja ha så omfattande sexuellt umgänge, säger domen i det andra Södertäljemålet, men det utesluter inte att just detta 17-åriga barn inte ville ha det.

Ulla Hoffmann fortsätter: Jag är så trött på svenskt rättsväsende och svenska myndigheter, som konsekvent vägrar att sätta sig ned och fundera över sin kvinnosyn och synen på kvinnors sexualitet. Vad är det för kvinnosyn som säger att en 18-årig kvinna inom loppet av några timmar vill ha sex sju vaginala samlag och tre orala med tre främmande män på främmande plats? Vad är det för syn på barns sexualitet som säger att ett 17-årigt barn vill ha samlag vaginalt, analt och oralt ett otal gånger inom loppet av två timmar med två män på en trång toalett?

Vem är det som har rätten till kvinnans kropp, våldtäktsmän eller kvinnan själv? Den frågan ställer Ulla Hoffmann, och den frågan är mycket berättigad.

Detta är sammantaget tecken på en samhällsutveckling och en värdeförändring som pågår, som jag tycker att vi har anledning att diskutera, som representanter för folket, som representanter för demokrati och som representanter för en samhällssyn och en människosyn som hävdar varje människas lika värde.

Vi behöver en diskussion om människovärde, om vad som är kittet i vårt samhälle. Vi behöver en diskussion om etik och moral. Vi behöver en diskussion om hur vi skall forma ett samhälle där människor ges möjlighet att vara delaktiga, att känna empati, att vara solidariska, att hjälpa till. Vi behöver den här diskussionen i den politiska kretsen.

Vi behöver föra diskussionen också i andra forum. Ett forum där den borde föras men där den inte förs är skolan. Skolan är ett bra exempel på vad som händer när man förlorar greppet om innehållet. Om man inte för en debatt om bildningens roll och utbildningens roll händer det som vi nu kan se i skolan.

Vi fick i dag en rapport om attityder som ungdomar har, t.ex. att förneka förintelsen. Vi såg i samma rapport att många ungdomar i stället kommer i kontakt med rasistiska organisationer.

Vi ser att det samtal som bör föras i skolan om demokrati och om människors lika rättigheter och lika värde inte förs där. Den institution i samhället som skulle vara ett växthus, en institution för mänsklig tillväxt, och där det viktiga samtalet om livet skulle föras, fungerar inte. Det hjälper inte att komma med olika förslag om jag vet inte hur många nya betygssystem – finns inte innehållet, finns inte diskussionen om livets värden, kommer vi att få det bekymmersamt, inte bara därför att det finns ungdomar som inte kan läsa och skriva utan också därför att de som kan det inte har fått redskap för att kunna orientera sig i det samhälle som vi har, inte har fått redskap och kunskaper om mänsklig värdighet som gör det möjligt för dem att föra de demokratiska traditionerna vidare.

Detta är ett allvarligt problem, där jag gärna skulle se att vi sökte samarbete över partigränserna, att vi i stället för konfrontation valde att sätta oss ned och diskutera innehållet i skolan, meningen med bildning och utbildning, för att tillsammans kunna rädda den ungdomsgeneration som annars går förlorad.

Förändringskraften finns i dag inte, såvitt jag kan se, inom de etablerade politiska systemen. Förändringskraften finns i dag hos de människor som står utanför, som tar saken i egna händer, som går samman för att lösa gemensamma problem, lokalt ute i kommunerna, i bostadsområdena, som går ut och demonstrerar på gatorna. Där finns i dag förändringskraften. Men det är sorgligt om vi får en utveckling där politiken blir den kraft som bromsar i stället för det verktyg för förändring som så många människor behöver i dag.

(Applåder)

Anf. 6 BIRGER SCHLAUG (mp):

Fru talman! Ni som sitter på åhörarläktaren, lyssnar på radio och ser på TV! Jag skall försöka tala om vad Miljöpartiet vill. Jag skall se framåt,

därför att jag tror att förändringskraven också måste komma från politiska partier.

Varje tidsepok har sin världsbild, sin samhällsvision och sin syn på människor. Miljöpartiet har sitt fotfäste i nutid – det är därför vi är den tredje kraften i svensk politik, ett modernt parti, som bygger våra värderingar på dagens problem. Miljöpartiet är inte bundet av gamla föreställningar – vi är inte ett socialistiskt parti, och vi är inte ett borgerligt parti, utan vi är ett grönt parti. Vi tror mer på människor än på stat och kapital.

Varje ideologi måste bygga på en världsbild. Den moderna gröna rörelsen ser människan som en del av en större ekologisk helhet, som en del av livets väv.

Vi i Miljöpartiet ser individerna i kollektivet. Därför har vi som mål att förena solidaritet med frihet. Solidaritet utan frihet kan bli ett socialistiskt fångläger – och frihet utan solidaritet blir ett vanligt, traditionellt klassamhälle, fyllt med konflikter och mänsklig förnedring.

Miljöpartiet strävar efter jämlikhet. Men jämlikhet för oss är inte det samma som likhet. Jämlikhet för oss är rätten och möjligheten för varje människa att växa och utvecklas åt olika håll. Frihet är också viktigt för Miljöpartiet, men friheten måste nå alla, och därför krävs det i botten en solidarisk fördelning som ger alla människor möjligheten – inte bara fåtalet. Därför är vi inget högerparti.

Miljöpartiet de gröna är den tredje kraften i svensk politik, precis som de gröna är den tredje kraften i många andra länder i Europa och Sydafrika. Vi har inga lojaliteter med gamla ideologier vare sig till vänster eller höger.

Sent i går kväll – halv tolv på natten – fick jag ett telefonsamtal från en tjej som heter Åsa. Hon bor i Göteborg. Hon är 28 år. Hon är arbetslös. Hon bor hemma hos sina föräldrar och har en liten kille på sju år. Hon har tre års högre utbildning och har arbetat inom vården.

Hon sade klockan halv tolv på natten att hon hade tappat tron på samhället. Hon frågade varför så många politiker och gamla makthavare inte förstår något så enkelt som vad en människa är. Hon frågade varför man inte delar på jobben, varför man hela tiden ökar klyftorna i samhället och varför man inte investerar i det socialt hållbara samhället – ett samhälle för människor och inte för pengar.

Halv tolv ringde hon. Jag hade just gått och lagt mig, men det var ett av de viktigaste och bästa samtalen jag kunde få. Jag var ganska trött efter Miljöpartiets långa kongress, där vi jobbade hela tiden. Jag kände att det skulle vara jobbigt att komma hit och prata en dag till, men hon tänkte mig. Jag hoppas att Åsa skall få svar på frågorna om varför klyftorna ökar i samhället och varför den människosyn som präglar dagens samhälle reducerar människan till att vara en ekonomisk varelse.

Reducerar vi människovärdet på det sätt som i dag sker, bygger vi ett samhälle för ekonomiska varelser och inte för biologiska, sociala och kulturella varelser. Detta är dagens stora tragik. Det stora problemet i Sverige i dag är inte skillnaden mellan moderater och socialdemokrater. Det stora problemet i Sverige är likheten.

Jag kommer att ägna resten av detta inlägg till att berätta vad Miljöpartiet vill i tre mycket konkreta frågor: jobben, miljön och Europeiska unionen.

Jag börjar med arbetslösheten och vår syn på hur man snabbt skall kunna komma till rätta med några av de största problemen.

Miljöpartiet vill sänka arbetstiden fort, från 40 timmar till 35 timmar. Vi vill dela på jobben. Detta ger 200 000 människor chans att komma in på arbetsmarknaden. Det ökar livskvaliteten både för dem som får jobb och för dem som får jobba mindre.

Genom att arbetslösheten minskar när vi sänker arbetstiden från 40 timmar till 35 timmar sparar staten över 30 miljarder kronor i minskad a-kassa och minskade AMS-åtgärder. Vi vill använda dessa pengar till att dels sänka skatten för låginkomsttagare, dels pytsa ut resten till kommuner som behöver pengarna. Genom att man samtidigt sänker skatten för låginkomsttagare behöver dessa inte få mindre pengar i plånboken när arbetstiden sänks.

Jag vill ställa en fråga till Göran Persson. Ni har talat om att sänka arbetstiden någon gång. Ni tycker att arbetsmarknadens parter bör sköta det. Resultatet blir att man sänker arbetstiden med 10, 11, 12 eller 14 minuter per vecka under ett antal år. Ulrica Messing har sagt att man på det sättet är nere i 35 timmars arbetstid om tio år. Men det sättet att sänka arbetstiden ger inga nya jobb. Det kan ge välfärdsvinster på sikt, men det ger inga nya jobb. Därför är det så oerhört viktigt att man sänker arbetstiden i ett stort steg – med fem timmar på en gång. Det är det som skapar jobb. Duttar man med minuter rationaliseras nästan alltihopa bort.

Varför kan vi inte från regeringen efter sommaren få ett förslag som innebär lagstadgad sänkt arbetstid från 40 timmar till 35?

Jag skall också diskutera EU-frågan litet grand. Sverige bör lämna EU. Det är Miljöpartiets uppfattning. Vi tror att det är bra för demokratin. Det är bra för ekonomin. Det är bra för den sociala välfärden. Jag tror att det är mycket bra även för EU. Varför det? Jo, jag tror att centralbyråkrater och supermaktsbyggare behöver en rejäl spark i baken, så att de ser att det projekt de nu håller på att bygga inte har folklig förankring. Det är fel.

Om ett land skulle säga nej till EU-medlemskapet nu skulle det väcka väldigt många. Vi skulle kunna få se ett samarbete på ett helt annat sätt.

Just nu pågår en regeringsförhandling, där medlemsländerna i EU förhandlar om det avtal som vi röstade om i folkomröstningen. Man förhandlar om det som låg till grund för folkomröstningens ja- och nej-sedlar. Är det inte rimligt att man, om man förändrar ett avtal som svenska folket har sagt ja till, håller en folkomröstning om det nya avtalet, exakt på samma sätt som i Danmark?

Jag vill höra om Göran Persson kan tänka sig att acceptera att det nya avtal som han och andra kommer att förhandla fram under måndag, tisdag och onsdag ställs under svenska folket i en ny folkomröstning.

Mats Hellström, som tidigare var EU-minister, sade så här: Det gamla riksdagsbeslutet och folkomröstningens resultat ger inte regeringen rätten att gå vidare och förändra.

Jag tycker att de är så det skall vara. Det skall vara en ny folkomröstning om det nya avtalet.

Jag skall avsluta med några små reflexioner om miljöpolitiken i Sverige. Det är ytterligare en sak som i praktiken förenar Socialdemokraterna och Moderaterna – dock icke i ord. När det gäller ord är Socialdemokraterna mycket framgångsrika och har lärt sig väldigt mycket, men i sak är

det väldigt tragiskt. Det är det inte bara jag som tycker. Det socialdemokratiska borgarrådet i Stockholm, Mats Hulth, skriver att regeringens miljöpolitik är dålig, att den är undermålig och att det mest är fraser.

Det är synd. Rejåla miljöstatsningar i dag – en rejål skatteväxling – som gynnar miljön och dessutom skapar fler jobb leder inte bara till ett ekologiskt utan även socialt hållbart samhälle. Att satsa på miljön i dag är den bästa investering vi kan göra. Men för Socialdemokraterna, och framför allt för regeringen, handlar det mest om ord och väldigt litet handling.

OECD har granskat svensk miljöpolitik och kommit fram till att den är ganska dålig. Kväveläckagen ökar. De sista natur- och urskogarna hugger vi ned, samtidigt som vi talar vackert om biologisk mångfald.

Det är bra att vi skall avveckla kärnkraften. Det är nödvändigt. Men en stor risk är nu att vi kastar oss över ett annat system. Vi kastar oss över biobränslen i sådan mängd att det skadar förutsättningarna för skogen att överleva naturligt. I stället för att säga att vi skall återföra lika mycket el som vi förlorar måste vi ha modet att säga att vi skall effektivisera och hushålla.

Riskerna med den uppgörelse som i dag finns är för det första att det kommer in fossilgas. För det andra kommer man kanske ensidigt att satsa på biobränsle. Själva uppgörelsen innebär ju faktiskt att man minskar möjligheterna för vindkraft och gör det svårare att satsa på solvärme och annat.

Då börjar man undra om det är markägarintressen som har legat bakom själva upplägget. Eller är det energihänsyn och hänsyn till ett ekologiskt hållbart samhälle?

Varför är Olof Johansson så njugg just när det gäller sol och vind? Olof Johansson är ju så bra på detta med biobränslen. Det behövs mer resurser för sol och vind. Det handlar om litet pengar, men det är väldigt viktigt för alla dem som vill satsa på sol och vind.

När jag nu vänder mig till Olof Johansson kan jag inte undvika att ställa en fråga till: Varför låter Centern småföretagare stå för kostnaderna för den tredje och fjärde sjukveckan? Vi har ändrat oss. Vi såg att detta inte var bra. Jag tror t.o.m. att Vänsterpartiet har gjort någon förändring när det gäller småföretagen. Men Centerpartiet står, tillsammans med Socialdemokraterna, fast vid det här. Just nu är detta den viktigaste frågan för småföretag. Vi hade kunnat få en förändring i kammaren om Centerpartiet hade stått för det som man alltid har sagt att man står för, nämligen småföretagande.

Fru talman! Miljöpartiet de gröna är den tredje kraften i svensk politik. Våra värderingar bygger på en ekologisk grund. Vårt mål är ett ekologiskt och socialt hållbart samhälle. Våra medel är en solidarisk fördelning och en generell grundtrygghet för alla, så att alla människor kan ges frihet och möjlighet att växa och utvecklas som individer.

Jag har nu talat om vikten av sänkt arbetstid, vikten av att satsa på miljön och vikten av att värna demokratin, säga nej till EU:s centralbyråkrati och låta såväl EMU-frågan som det nya avtalet när det gäller EU:s framtid underställas en folkomröstning. Jag tror att det här är tre av de allra viktigaste frågorna.

Jag tror att det är bra om moderater och socialdemokrater slutar älta vems fel det var att det blev som det blev. Det hjälper ju inte. Det är ointressant. Låt oss i stället titta framåt. Jag tror att det bästa vi kan göra

är att i praktisk handling – inte bara verbalt – och i konkreta beslut ta de små stegen mot ett ekologiskt och ett socialt hållbart samhälle.
(Applåder)

Prot. 1996/97:119
12 juni

partiledardebatt

Anf. 7 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Det är alltid intressant att så här en tid före valet lägga märke till vilken strategi partierna börjar odla och använda sig av. Om man lyssnade på de långa och många debatterna här i går och om man tidigare har bläddrat i tidningar och följt vad som nu mobiliseras finner man att det är alldeles uppenbart att socialdemokraterna den här gången skall påtala att det finns olika partiprogram och motioner från borgerligt håll. De undrar hur man då skall kunna samarbeta.

Under valrörelsen 1994 möttes vi kristdemokrater – det räcker inte att säga jämt och ständigt – tusentals och åter tusentals gånger av frågan: Hur kan ni som talar om etik och moral ta från de fattiga och ge till de rika? Jag vågar påstå att jag möttes av den frågan oändligt många gånger. Man malde den här frågan. Och så vann socialdemokraterna valet, som vi alla mycket väl vet. Vad gjorde de då? Jo, socialdemokraterna sänkte arbetslöshetsersättningen, barnbidraget och bostadsbidraget. De tog bort flerbarnstillägget och vårdnadsbidraget. De fördyrade tillvaron för de ekonomiskt sämst ställda pensionärerna, så att deras mediciner och sjukbesök blev dyrare, och deras hyror steg. Kommunerna brandskattades på så där 20 miljarder, trots att det under valrörelsen lät som om kommunerna skulle få nya pengar.

För att slippa stå till svars för denna fördelningspolitik som verkligen innebar att man i många sammanhang tog från de ekonomiskt sämst lotade har man – jag gissar tusen gången – under tre år sagt: Vi socialdemokrater övertog ett ekonomiskt moras. Det borde finnas någon statistiker i Svea rike som skulle kunna räkna antalet gånger som detta har repeterats i torsdagens frågestunder. Varje statsråd har i regel börjat sitt svar med att säga: Vi övertog ett ekonomiskt moras. Kan inte någon ta sig tid i sommar och läsa igenom protokollen? Där kan man ju finna hur många gånger det har sagts. Det kommer att röra sig om tresiffriga tal.

Så skall man om möjligt få folk att tro att det var den 4 oktober 1991 som svensk ekonomi från den ena dagen till den andra gick från ljus till mörker, från styrka till konkurs.

Om det finns någon ärlighet i den ekonomiska historieskrivningen och någon anständighet i den socialdemokratiska propagandamaskinen borde socialdemokraterna åtminstone varannan gång – mer tycker jag inte att man skall begära – våga tillstå att de själva sannerligen inte är utan skuld när det gäller svenska ekonomiska bekymmer. Göran Persson, Erik Åsbrink och alla andra vet att socialdemokraterna har en rejäl del i skulden till att svensk ekonomi har stagnerat och att medborgarna har utsatts för mer än påfrestande besparingar.

Ingen i den här salen kan ju förneka att de neddragningar på arbetslösa, barnfamiljer, pensionärer, handikappade, u-länder etc. som den socialdemokratiska regeringen tillsammans med Centern har åstadkommit utan minsta tvekan skulle ha karakteriserats som högerpolitik under gångna decennier.

Tänk om någon i ett enkelt skolförhör i statskunskap eller national-ekonomi hade låtit eleverna svara på frågan: Vilket politiskt parti har lagt

fram förslag om att sänka bidrag till handikappade och försämra stöd till arbetslösa, barnfamiljer och pensionärer? Då hade eleverna med en mun svarat: högern. Så har det varit i den politiska propagandans och i schabloniseringarnas värld.

Jag vet ju att de ekonomiska omständigheterna har varit som de har varit. Jag säger bara att de inte uppstod 1991; de är 20–30 år gamla. Därför får vi nog ta på oss skulden till det här litet till mans, i varje fall ni som har suttit många år i riksdagen.

Fru talman! Ena dagen säger socialdemokraterna att moderater, folkpartister och kristdemokrater inte kan bilda regering, eftersom vi har lagt fram olika budgetförslag. Nästa dag hävdar samma socialdemokrater att Folkpartiet och Kristdemokraterna lägger sig platt. Kan ni inte bestämma er? Måste ni ha dubbelsidiga budskap och vara kontraproduktiva också i era propagandanummer?

Sedan tycker vi nog litet till mans att ni socialdemokrater borde vara litet mer varsamma när ni går till attack mot andra partier. Ni går väl inte omkring och inbillar er att ni skall få egen majoritet i valet, eller gör ni det? Och vilket eller vilka partier skall ni då regera med? Kan vi få veta det i dag kanske? Ni kan väl inte räkna med – gissar jag – att Centern konsilient borstar er på ryggen ytterligare fyra år. Att det finns olika uppfattningar mellan partier är ju i sig inte ett uns egendomligt. Det är i sig ofantligt mycket mer förvånande att ni socialdemokrater i ett och samma parti i åtskilliga sammanhang hyser helt olika ståndpunkter.

Jag kan nämna energipolitiken. Alla vet ju att det är en fråga där socialdemokrater marscherar åtminstone åt två håll. När det gäller EMU finns det i den absoluta ledningen de som vill ha medlemskap nu och de som inte vill höra talas om medlemskap. När det gäller biståndssatsningar sänker ni under ”skammens gräns”, medan en del socialdemokrater skäms och per omgående vill ha tillbaka enprocentsmålet. Jag skulle kunna fortsätta länge än med den här uppräknings. Det är onekligen praktiskt att motsatta åsikter finns i ett och samma stora parti. Då kan man ju lätt anpassa budskapet efter publiken.

Tusentals gånger har jag hört och läst att socialdemokrater kritiserar oss kristdemokrater för att vi var med om att dra in så där 3,5 miljarder från kommunerna mellan åren 1991 och 1994. Att man sedan själv stått för en politik som lett till att kommunerna blivit av med ytterligare 20 miljarder förtiger man. Jag skulle verkligen önska att fyrpartiregeringen hade lyckats bättre när det gäller att freda värden och omsorgen från neddragningar. Men det är politikens villkor: Man lyckas inte med mer än vad verkligheten och den egna styrkan utifrån valresultatet möjliggör.

Men nu skall alltså frågan ställas av socialdemokraterna: Hur skall kristdemokrater och folkpartister kunna regera med Moderaterna, som vill skära ned anslagen till kommunerna?

Ja, hittills är det ju som sagt ni socialdemokrater som varit överens med Moderaterna om att skära ned för kommunerna, så man undrar ju vad det är för komplex ni nu luftar. Folkpartisterna svarar säkert för sig, men det vill jag gärna ha sagt: Vi kristdemokrater har inte kunnat ställa upp på Socialdemokraternas regeringsförslag den här perioden, med en så usel fördelningsprofil som dessa haft.

Det regeringsalternativ som skall ställas mot det socialdemokratiska inför valet 1998, och som förhoppningsvis kommer att förverkligas efter

valet, kommer inte att försämra vården. Vi kan debattera och ha olika åsikter om huruvida landstingen och kommunerna behöver mer resurser, om det handlar om systemfel inom vårdsektorn eller om att landstingen skall renodla sin verksamhet etc. Vi kristdemokrater anser att kommunerna, alltså också landstingen, behöver mer resurser, i synnerhet nu efter de rent dramatiska socialdemokratiska neddragningarna.

Den politiska dragkampen om antalet miljarder till kommunerna får inte medföra att omsorgen om och vården av patienterna försämras ytterligare. Den måste förbättras! Det innebär givetvis att köer skall bort, att våra äldre inte skall behöva uppleva att personalen inte hinner och att personalen inom hemtjänsten inte skall rusa ut och in utan att hinna lyssna.

Jag skulle vilja rikta mig till oss alla, till alla partier. Vi måste se till att begreppet värdighet restaureras i vården. I dag skjutsas döende patienter från sjukhus till sjukhem, därför att begreppet klinikfärdig eller medicinskt färdigbehandlad styr. Döende patienter hamnar i dragkampen mellan landsting och primärkommuner – som om det inte vore samma skattebetalare som bekostar, som om vi skulle kunna tolerera något slags vårdnadstvist mellan politiker, en tvist som går ut över människor som är i färd med att avsluta sin stund på jorden. Detta är ovärdigt. Detta förtigs. Sorgen gör att de allra flesta inte orkar opponera sig.

Det är ynkedom att inte Socialdepartementet och regeringen tillsätter en parlamentarisk utvärdering av Ädel! Och den skall inte handla om huruvida skatteväxlingen var rättvis; den skall lyfta fram hur patienter behandlas som spelbrickor av huvudmän.

Kom ihåg att just inom den oglamorösa vården visar samhället om respekten för människovärdet är normerande! Det är när vi betraktar en nations sätt att behandla gamla och barn som vi kan avläsa nationens kulturella kvalitet och etiska halt.

Det skulle förvåna mig ytterligt om inte vi alla skulle kunna enas om att vårt land behöver restaurera respekten för våra äldre, för barnens behov och rättigheter och för den etik som ger alla ett okränkbart värde.

Jag har fått klart för mig att socialdemokratin ytterligare en gång ger sig på uppgiften att försöka rensa ut religionskunskapen som kärnämne på gymnasiet. Detta, fru talman, skall tydligen ske trots att Göran Persson själv ofta betonar sitt intresse för religionsfrågor. Och detta sker samtidigt som Statsrådsberedningen så smått börjat inse att utrikespolitik, internationella relationer och förståelse etniska grupper emellan *aldrig* kan skiljas från just religionskunskap.

Vi svenskar lider vanligtvis av uppenbar brist på civilkurage då existentiella spörsmål pockar på vår uppmärksamhet, och det sker ofta och inte minst i våra dagar.

Fru talman! Det är lätt att förstå att Tony Blair nu är hjälten i Europa och att partier försöker kopiera honom. Men det vågar jag påstå, Göran Persson: Tony Blair skulle aldrig ha gett sig på religionskunskapen. Hans motto är ju: Ut med Marx och *Das Kapital* och in med Bergspredikan!

Etik och moral existerar inte i lufttomma rum. Något värderingsneutralt samhälle har aldrig existerat och kommer aldrig att existera. Dra då inte undan religionsämnet som kärnämne! Jag fattar inte att ni övriga partier låter bli att reagera på detta socialdemokratiska tilltag. Kära riks-

dagskolleger! Lev inte kvar i vanföreställningen att människan lever enbart av bröd!

Är det något vår tid behöver, så är det signaler som entydigt visar respekt för sanning och rätt och att allas engagemang för hederlighet och trovärdighet är angeläget. Var så säkra på att alla s.k. affärer, alla lögnhärvor som uppenbaras, allt myglande och tricksande, klippande och klistrande sätter spår och skapar den för rättssamhället så farliga tanken: Kan de kan jag!

Det finns inga perfekta människor och vi skall inte alls ägna oss åt stenkastande, men vi måste se till att vi inte premierar ohederlighet eller försöker hitta urskuldande förklaringar till varför udda blev jämnt.

Se nu till, Göran Persson, att dina prästambitioner åtminstone garanterar att religionsämnet får vara kvar som kärnämne på gymnasiet, så att *alla*, inte bara några få, elever får kunskap om och därmed förståelse för sin egen och andras religion och kultur samt för det värdemönster religionen givit.

Jag undrar om inte vi – för att inte skapa en blockerande debatt säger jag vi – gjort vårt största misstag nu på 80- och 90-talen, då vi låtit skolväsendet om inte förslummas så i varje fall sacka efter, slappna av och bli alldeles för mycket av förvaringsplats. Samtidigt som alltför många barn kommer från splittrade hem, samtidigt som klasserna i allt större utsträckning har elever från skilda uppväxt- och kulturförhållanden, sänker vi lärarstatusen och gör klasserna större. Detta är självfallet en helt galen ordning.

Åtskilliga av oss har säkert läst Expressens statistik som visar hur uselt det är med läs-, skriv- och matematikfärdigheter. Rubriken på Expressenserien var: Rädda skolan. Den kunde lika gärna varit: Här grundläggs morgondagens arbetslöshet.

Det är utmärkt att regering efter regering ordar om hur många högskoleplatser man skall inrätta. Men högskoleplatser ersätter aldrig de förloerade åren i grundskolan för någon.

Jag skall inte ge mig in i någon energipolitisk debatt, men vilken inställning vi än har till kärnkraft och annan kraft är vi säkert alla informerade om den säkerhet, den minutiösa noggrannhet, som omger kärnkraften. Ingenting får lämnas åt slumpen. Pärmar med föreskrifter finns väl fyllda och absolut alltid till hands. Så är det med kärnkraften. Men hur är det med hjärnkraften, kraften som stavas med "hj"?

Tala inte om minutiös noggrannhet! Påstå inte att ingenting lämnas åt slumpen! Tusentals barn och ungdomar lämnas just åt slumpen. Och det är ju till våra barn och ungdomar vi skall ha energi. Det är ju inte för maskiner eller för att nå upp till diverse instituts prognoser vi verkar.

Förstå bildspråket! Om inte våra barn får tillräcklig hjärnkraft med sig ut i livet, kan detta inte för dem som individer kompletteras med vare sig den ena eller den andra energikällan.

Det har ju på sistone talats om kontrakt i politiska sammanhang. Jag undrar om det inte vore klokt att i ett slags kontraktsform tala om vad elever och föräldrar har rätt att kräva av skolan och samtidigt slå fast vad skolan har rätt att fordra av elever och föräldrar.

Skolan skall lära ut kunskaper men också hur man skall leva. Och det är en felsyn, menar jag, att tro att ett kunskapssamhälle, en teknologisk morgondag klarar sig utan en etikens ballast. Därför är det också ren vilsenhet att, som regeringen nu tycks vara inne på, riva undan det kärn-

ämne som bevisligen mycket stor del av våra värderingar har sina rötter i. I går och i dag rapporterar medierna om att gymnasister inte tror på demokrati. En tredjedel förnekar enligt undersökningen förintelsen, och rasismen gro. Låt oss för allt i världen se till att vi inte tar bort det ämne och det timal varur våra demokratiska värderingar hämtats och fått så mycket vägledning.

Men det gäller förstås också att se till att rättssamhället svarar upp mot vad demokrati och respekt för medmänniskan och hennes vardag fordrar. Det är fullständigt obegripligt att regeringen kan tolerera att brottsligheten sväller och nonchaleras. Enligt Riksrevisionsverket är genomsnittstiden för handläggningen av ett ärende hos polisen på landsbygden 110 dagar. I genomsnitt tar det 56 dagar innan en misstänkt förhörs. Och likväl drar en majoritet här i riksdagen ned anslagen till rättsväsendet. Småbrott, som det kallas, läggs bara åt sidan. De blir aldrig utredda. 52 000 brott ligger outredda här i Stockholmsregionen. Man försöker inte ens.

En medlem av de där mc-gängen, Bandidos eller Hells Angels, är inte född till detta medlemskap. Nu träter vi om hur skarp lagstiftningen skall vara och om vilka drastiska åtgärder vi skall kunna ta till för att stoppa dessa gangstergrupper. Borde vi inte använda mer tid till att fundera över hur ett oskyldigt barn kan omformas till att bli en kallhamrad mördare, till att söka sig till ett umgänge där våld och vanvett är livsstilen? Och låt oss komma ihåg att ”det börjar med en knappnål och slutar med en silver-skål”. Det första steget in på kriminalitetens marker är i regel litet. Och det är då samhället skall ingripa. Det är då möjligheten till räddning existerar. I dag infinner sig inte reaktionen från samhället i tid. Jag hoppas att svensk polis får lära sig av New York-polisen.

Avslutningsvis vill jag med all kraft stryka under hur besvikna vi är över att regeringen, när det gäller att bekämpa arbetslösheten, visar sig sitta fast i en planekonomisk vanföreställning. Jag vet mycket väl att vi har marknadsekonomi i riket, men regeringen tycks fortfarande tro att det är politikerna som fixar jobben, som ger arbeten. I själva verket är vi ju inte något annat än markberedare för innovatörer och investerare. Vi är ett slags utpytsargrupper, för att uttrycka sig en smula vanvördigt, men det är ju inte vi som bygger fabriker eller öppnar tjänsteföretag.

Jag begriper inte varför regeringen skall vara så tredsande när det gäller att främja ett bättre och mer stabilt näringslivsklimat. Småföretagaren som har ett par tre anställda eller kanske 10–15 stycken skall ju bestå oss med möjligheten att ha något att pytsa ut. Då kan ni inte hålla på med att odla motsättningar och bara slå dövörat till.

Kom loss nu, Persson och Åsbrink, och ändra på de låsta strukturerna! Hjälp till att göra sommaren glad för människor som i årtal plågats av den arbetslöshet som er beslutsvanda skapat. Ni har ju regeringsmakten än ett tag, och Pekka och Olle säger sannolikt reservationslöst ja än en kort tid, lika säkert som prästen säger amen i kyrkan.

(Applåder)

Anf. 8 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Precis vid samma tillfälle som jag förberedde debatten inför avslutningen av riksdagsåret kom opinionsmätningen som visade att svenska barn och ungdomar i förfärande stor utsträckning inte känner till

att förintelsen inträffade under andra världskriget. Det förtog hela den stämning som jag försökte arbeta upp inför debatten.

Det är naturligtvis ett ohyggligt varningstecken. Det är inte mer än 50 år sedan som helvetets portar på jorden öppnades. De allierade styrkorna intog de tyska koncentrationslägren. Det man då såg var resultatet av en politik och en ideologi som trampade på människovärdet och som ansåg några former än andra, så pass mycket mer att man hade rätt att döda, att man hade rätt att döda ett folk.

Vi som är födda efter kriget har fått detta berättat av våra föräldrar. Vi har burit med oss bilderna från koncentrationsläger in i vårt vuxenliv. Har vi i vår generation, födda efter kriget, berättat för våra barn? Har vi tillräckligt kraftfullt gjort klart att detta aldrig mer får inträffa? Frågan måste ställas efter de signaler vi nu får.

Dessutom är det inte bara *en* signal, det är flera som pekar på att uppfattningar som grundar sig på rasistiska idéer sprider sig i det svenska samhället. Svastikan syns igen, *Sieg Heil* ekar på våra gator, nynazister marscherar. Vi kan inte slå dövörat till, vi kan inte förhålla oss passiva. Vi måste ta debatten. Vi måste sätta emot. Vi måste dra gränser. Vi måste som vuxna stödja våra barn och ungdomar. Det är inte skolans ansvar ensamt, det är också hemmens. Det är vi föräldrar, vi vuxna som måste stödja alla dem som i samhället i övrigt har till uppgift att sprida demokratiska värderingar och kunskap om vad som hände.

Regeringen kommer i höst att vända sig till samtliga svenska hem där det finns barn i skolåldern och erbjuda information om vad som hände under andra världskriget, om den människosyn som låg bakom förintelsen av judarna, men inte enbart som en historielektion, inte enbart som ett samtal om det som var, utan framför allt som en påminnelse om att om vi inte håller diskussionen och debatten levande kan det hända igen. Det får inte hända igen. Hemmen måste ha ett stöd av oss som har ansvaret för politiken. Vi föräldrar måste aktivt tala med våra barn så att vi stöder dem som har till uppgift att fostra i skola och barnomsorg.

Jag bjuder in till ett gemensamt arbete av detta slag. Låt inte gårdagens varningssignaler tona bort. Handla och handla raskt och hårt därför att vi har att göra med krafter som utmanar livet självt och demokratin.

Jag vill göra denna deklaration, fru talman, eftersom det går utanpå allt annat och eftersom det är sådant som jag vet förenar alla i denna kammare, alla svenskar som vill värna demokratins ideal. Välkommen till ett gemensamt arbete mot rasism, främlingsfientlighet och historieförfälskning.

Fru talman! När riksdagen nu skiljs inför sommaren är det en riksdag som har bakom sig ett arbetsår som saknar motstycke av svåra beslut. Insatserna har inte varit förgäves. Resultaten börjar nu komma. Optimismen och framtidstron återvänder i svenska hem, till alla oss i Sverige. Vi ser det i mätningar, i ekonomisk utveckling, i aktiviteten i samhället. Låt oss gemensamt glädjas över att det återigen går bättre för Sverige. Låt oss också där lägga partipolitiken åt sidan och glatt konstatera att det var mödan värt att göra de svåra sakerna.

Ett särskilt tack till Centerpartiet, som offrat väldigt mycket av egen bekvämlighet och eget politiskt utrymme för att ta ansvar för landet. Med tanke på dagens SCB-siffror ser det ut som om väljarna faktiskt förstår

vikten av en sådan politisk insats, till skillnad från fruktlöst oppositionsarbete.

Jag känner också, fru talman, att de positiva signalerna naturligtvis aldrig får dölja det faktum att när riksdagen nu skiljs är fortfarande den stora frågan olöst. När ni kommer hem till Kiruna och Laxå, Katrineholm, Växjö, Värnamo, Båstad och allt vad dessa ljuvliga platser heter i Sveriges land möter ni arbetslösa.

Vi kommer aldrig att slå oss till ro med detta. Vi kommer heller aldrig att inbilla någon att det finns en enkel lösning. Det är en lång och svår väg tillbaka för att pressa tillbaka arbetslösheten.

Regeringen valde tidigt strategin, att vi inte klarar arbetslösheten om vi inte först klarar finanserna. Det går inte att halvera en arbetslöshet om räntorna ligger på 500 %. Det går inte att halvera en arbetslöshet om ekonomin är sådan att omvärlden inte har förtroende för oss. Arbetsinsatsen så här långt har återskapat de grundförutsättningarna, det viktigaste för att klara arbetslösheten. Men det räcker inte. Det är en god bit på väg.

Vi måste satsa våldsamt mycket på att höja kompetensen, naturligtvis, för barnen i skolan. Dem ger vi nu mer pengar, egna pengar, inte lånade pengar. Det gäller också dem som finns på högskolorna. Fler skall ha plats att studera på högskolan, inte bara i Lund och Stockholm, Göteborg, Umeå och Uppsala utan också i Härnösand, Gävle, Sandviken, Eskilstuna, Trollhättan, runt omkring i Sverige där de får sitt livs chans som förut förvägrades dem. Vi har resurser nu att satsa också på detta, egna pengar, inte sådana som ställts till förfogande av investerarna på Wall Street utan egna pengar.

Vi måste se till att vi klarar kvaliteten i vården, omsorgen och skolan. Vårbudgeten var i den meningen en oerhört tydlig signal. Precis som någon sagt förut i debatten var detta det första riktiga beslut under 1990-talets senare del av sådant slag att vi kan säga att vi gör någonting som är varaktigt. Vi gör det därför att vi vill värna kvaliteten, och vi gör det med egna pengar. Det ger naturligtvis också jobb, riktiga jobb – lärare, sjuksköterskor, äldreomsorgspersonal och barnomsorgspersonal, alla dessa välfärdens trägna arbetare som gör att livet är värdigt att leva för de många, inte bara för de få.

Den regering som jag leder, som styr landet, kommer att fortsätta med den satsningen. Efter att ha lyssnat på dagens debatt är jag ganska säker på att valrörelsen 1998 i stor utsträckning kommer att handla om synen på vården, skolan och omsorgen. Det är vissa som vill satsa mer därför att det handlar om det värdiga livet. Andra tycker att man kan väl ordna det själv: Sänk skatten, se till att du köper också till välfärd. Där går den stora skiljelinjen i svensk politik. Att det är riktiga och många jobb är naturligtvis nödvändigt i den period som vi nu har framför oss.

Här finns satsningen på det ekologiskt uthålliga – 5 ½ miljarder för ett investeringsprogram, stora insatser för att ställa om energiförsörjningen, stora insatser för att bygga ut järnvägstrafiken. Det är investeringar gjorda med egna pengar, inte lånade pengar, investeringar som bygger Sverige starkare och mer framtidsinriktat, inte prat, inte deklarationer utan handfast, rejält och betalt. Här finns satsningen på småföretagen – inte stora flotta program utan ett stilla reformarbete som successivt flyttar fram positionerna för den lille företagaren, med egna pengar, inte lånade pengar.

Strategin för att pressa tillbaka arbetslösheten är fastlagd. Vi kommer att följa den. Jag är säker på att vi, när vi närmar oss valrörelsen, kommer att se en knäck i arbetslöshetskurvan som är av sådan omfattning att de som talat som att det inte går att halvera arbetslösheten kommer att få lika fel i den diskussionen som samma krafter har fått när de sagt att det inte går att sanera statsfinanserna, att det inte går att ställa om energisystemet, inte går att föra in ett sysselsättningskapitel i EU:s grundfördrag. Alla dessa som säger att det inte går, som ingenting orkar, som bara vet hur andra skall göra och aldrig tror att någonting går – varför skall de betros regeringsmakt i ett land? Varför skall de över huvud taget aspirera på att styra med den typ av facit som de själva har bakom sig?

Vi vill inte ha ett Sverige som utmärks av växande klyftor. Vi vill inte ha ett Sverige där den arbetslöse fruktar för sin försörjning. Vi vill inte ha ett Sverige där matpriserna stiger därför att förmögenhetsskatten skall tas bort. Vi vill inte ha ett Sverige där kvaliteten i skolan, vården och omsorgen urholkas därför att aktieskatten skall sänkas.

Det finns två synsätt på Sveriges utveckling. Den socialdemokratiska idén om allas lika värde kommer att ta sig uttryck i ett fast vaktslående om både den fulla sysselsättningen och välfärdssamhället som modell och som idé.

Det låter litet märkligt i debatten när alla talar om vad som inte skall inträffa om vi får en borgerlig trepartiregering. Tydligast var väl den föregående talaren, som sade att vården inte blir sämre om vi får en ny regering. Så lade han till: Vi kanske önskade att vi hade fått ett bättre resultat av vår regeringstid. Varför ha så låga ambitioner att det inte skall bli sämre? Det borde vara rimligt att säga att vården skall bli bättre, att vi skall fortsätta att utveckla Sverige, att skolan skall bli bättre, omsorgen kan byggas ut och förbättras kvalitetsmässigt.

Här finns skiljelinjen i svensk politik, inte bara i Sverige, utan den finns också ute i Europa. 9 av 15 regeringschefer i EU är socialdemokrater. Jag hade i förra veckan glädjen att kunna hälsa dem välkomna till Sverige och Malmö. Det var ett härligt möte med människor som samlades kring idén om rättvisa, frihet och jämlikhet. Två av dessa var chefer för regeringar som snabbt och kraftfullt framröstats av det brittiska respektive det franska folket som hade fått nog av ledarskapet i sina länder, ett ledarskap som i stor utsträckning varit förknippat med våndan att röja upp i de offentliga finanserna, ett ledarskap som i Frankrike tog sig uttryck i att presidenten utlyste ett extraval. Man orkade inte klara statsfinanserna. I Storbritannien tog sig ledarskapet uttryck i att det konservativa partiet sprack i EU-frågan. Ett sådant ledarskap kan vi se också i Tyskland som tar sig uttryck i att man inför problemen med EMU åter börjar diskutera att skriva upp guldreserverna. Vilket ledarskap i den konservativa världen!

Jag tror att de väntar på Tobisson och hans idéer om att peka med hela handen. Åk till Kohl, peka med hela handen och berätta hur det går till, ni vet ju, ni moderater, hur man sköter de offentliga finanserna! Eller åk till Major och tala om hur man håller ihop ett parti som splittrats i EU-frågan, peka med hela handen! Varför inte söka upp Chirac där han sitter någonstans och berätta för honom hur han borde ha gjort, peka med hela handen! Ledarskap i den konservativa världen, som folk börjar få över-

nog av, röstas bort. De har nu tid att prata med både Carl Bildt och Lars Tobisson, gott om tid.

Det var de som styrde Europa i går. De som styr Europa inför sekel-skiftet pekar inte med hela handen. De lyssnar på stämningar, folkopin-ioner och formulerar en politik som har förutsättningar att vinna männi-skors uppslutning, som har förutsättningar att hålla ihop ett land. Jag och den socialdemokratiska rörelsen kommer aldrig att medverka till att Sve-rige går in i den monetära unionen utan att svenska folket står bakom det. Jag kommer aldrig att medverka till att vi, efter denna period av ekono-miskt kaos och kris och när vi nu återvunnit styrka och samling, skall kasta oss ut i en uppslitande strid där vi ställs mot varandra.

Vi säger nej till den monetära unionen från starten den 1 januari 1999. Men vi håller möjligheten öppen att i Sveriges intresse igen ta ställning i sakfrågan, men aldrig utan att svenska folket har sagt sitt. Med tanke på debatten ute i Europa tror jag att de allra flesta svenskar tycker att det här är en synpunkt och en ståndpunkt som är väldigt väl avvägd, särskilt när man ser de konservativa som har försökt peka med hela handen ute i Europa och utöva sin form av ledarskap.

När vi summerar riksdagsåret är det ett riksdagsår som jag tror kom-mer att betecknas som det år då vi återigen fick anledning att säga att vi kunde garantera våra trygghetssystem, att litet av säkerheten och trygg-heten kom tillbaka till Sverige. Men det är också det riksdagsår då vi tvingas att konstatera att arbetslöshetens gissel fortfarande plågar oss mer än någonsin tidigare.

Skall vi klara det här i vårt land, skall vi hålla ihop, hjälpas åt och fak-tiskt se till det som förenar mer än till det som skiljer. Jag hoppas på ett sådant arbete under det kommande riksdagsåret och inbjuder till den dialogen. Vi borde faktiskt se till vad som är bra för landet, för Sverige. Och en sådan utveckling ligger nu framför oss att vi också har goda förut-sättningar att pressa tillbaka arbetslösheten.

Välkomna i det arbetet och tack för ett gott arbetsår!
(Applåder)

Anf. 9 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att ansluta mig till statsministerns inle-dande avståndstagande från rasism och främlingsfientlighet. Jag uppskat-tar att han inte lydde partikansliets order att misstänkliggöra oss modera-ter i det här sammanhanget och att, som Gudrun Schyman, citera ur den text som vi tar avstånd från i Land för hoppfulla, då vi förordar en större öppenhet för dem som vill komma hit för att skapa sig en framtid. Men där kanske det får vara slut på berömmet till statsministern.

Göran Persson försökte att förklara bort det stora misslyckandet med arbetslösheten med att säga: Visserligen har vi inte sett något ännu. Men vänta bara, det kommer. Jag tror att vi skall studera närmare vad som har skett sedan förra året när vi förde den här debatten och konstaterade att vi då hade nått rekordarbetslöshet.

I förra veckan fick vi nya siffror för maj från Statistiska centralbyrån. Att läsa dem och att höra statsministern ger intryck av två skilda världar. Statsministern regerar över Sörgården. Siffrorna beskriver en ekonomi på dekis. De beskriver den verklighet som hundratusentals svenskar är smärtsamt medvetna om, nämligen att massarbetslöshetens samhälle, där

Prot. 1996/97:119
12 juni

partiledardebatt

generationer svenskar riskerar att dömas till evigt bidragsberoende, är över oss.

Göran Persson leder en regering som gång på gång slår rekord i arbetslöshet. De öppet arbetslösa var alltså i maj 329 000 personer. Inte i modern tid har så många varit arbetslösa i maj månad. Samma sak gäller den totala arbetslösheten. 543 000 personer är också det ett rekord. Skulle inte arbetslösheten minska, Göran Persson? Det var ju sagt så.

Nu kan man kanske tro att maj var en särskilt dålig månad – också ett elitlag kan ju göra en dålig match – men så är det inte. Göran Persson leder nämligen en regering som under varje månad av detta år har lyckats slå rekord i arbetslöshet, inte bara i maj utan också i januari, februari, mars och april. Man får gå tillbaka till östtyska damlandslaget i simning för att hitta motsvarande rekordslagning.

I en intervju i början av året sade statsministern att 1996 var ett förlorat år i kampen mot arbetslösheten. Det vittnar om en självinsikt som Göran Persson borde visa mer av i debatten. Men om 1996 var ett förlorat år, vad skall man då kalla 1997 – rekordåret?

Om vi i stället ser till sysselsättningen, har den minskat med över 100 000 personer på två år. Tvärt emot utvecklingen i andra länder har förvärvsfrekvensen i åldrarna 18–65 år hittills sjunkit under 90-talet, från över 80 % till under 70 %. Och så kommer det att fortsätta. Avveckling av arbetskraft är ju ett uttalat mål för den politik som Göran Persson driver.

Allt färre skall arbeta för att försörja alltfler. Det kommer att göra vårt land fattigare och mer socialt instabilt, och det vidgar klyftorna. Att ha eller att inte ha ett jobb blir den stora klassfrågan i ett samhälle där regeringen bestämt sig för att statistiken är viktigare än verkligheten. Det enda som uppnås med den politik som regeringen nu har slagit in på är optiska villor. Det ger inte några nya riktiga jobb.

Varför, Göran Persson, är ni så tysta om arbetslösheten? Vad tänker regeringen göra mer än att prata här hemma och i EU när det gäller införande av sysselsättningskapitel i det nya fördraget?

Anf. 10 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag var inte tyst, Lars Tobisson. Jag ägnade en stor del av mitt anförande åt arbetslöshetsfrågorna. Jag presenterade också en strategi, en politik för att pressa tillbaka den. Det är möjligt att Lars Tobisson inte tror på den. Vi får nu se vem som får rätt.

Lars Tobisson skall nog vara litet försiktig när han utmålar sig själv som sanningssägare i debatten. Under den period som Tobisson har haft möjlighet att påverka politiken har det ju inte gått så lysande när det gäller sysselsättningen, för att uttrycka sig försiktigt. Det är framför allt den privata sysselsättningen som har klappat ihop när nyliberalerna har fått pröva sin politik. 500 000 förlorade arbetstillfällen i privat sektor summerar perioderna 1976–1982 och 1991–1994. Lägg bredvid de socialdemokratiska perioderna 1982–1991 och 1994–1996 och Tobisson finner 215 000 nya jobb i privat sektor. Det är ju inte i privat sektor som vi nu har vårt stora fall i sysselsättning, utan det är i offentlig sektor – i kommunerna, i landstingen och i staten.

Jag tror att svenska folket är medvetet om att poliser på kredit, lärare som lånefinansieras på Wall Street och kommunalarbetare för vilkas lön man går till Sparbanken och lånar pengar inte är långsiktigt hållbart.

Vi har haft ett fall i sysselsättningen i kommuner och landsting som ett resultat av att vi har sanerat ekonomin. När vi nu vänder utvecklingen gör vi ju satsningarna där. Då kommer Moderaternas svar: Nej till satsningar i kommuner och landsting. Nej till satsningar på skolan, vården och omsorgen. Nej till 25 000–30 000 nya jobb. I stället kommer Moderaternas krav på ytterligare neddragningar i kommuner och landsting, som leder till ytterligare arbetslöshet.

Moderaterna står ju för en politik som innebär att de inte bara säger nej till de ytterligare resurser som regeringen nu tillför med hjälp av Centerpartiet och också, hör jag till min glädje, folkpartister, kristdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister. Moderaterna lanserar också en politik som när det exempelvis gäller a-kassan skulle ställa hundratusentals människor utanför arbetslöshetsersättning och föra över dem i kommunalt socialbidragsberoende med ytterligare gigantiska utgifter för kommunerna och ytterligare fall i kommunal sysselsättning.

Moderaterna har en politik som har resulterat i kraftigt fall i privat sysselsättning och lanserar nu en politik som ytterligare skall minska sysselsättningen, arbetstillfällena, för lärare, sjuksköterskor och vårdbiträden. Det är er metod att pressa tillbaka arbetslösheten. Den har prövats. Den är inte ny. Den kallas för nyliberalism. Det är den man har röstat bort i Frankrike. Det är den man har röstat bort i Storbritannien. Det var den som föll med Reagan i USA. Det är Moderaternas barlast. Det är där ni finns. Men jag har aldrig förstått varför liberaler och människor med förankring i den kristna idétraditionen skulle tycka att det är någonting att satsa på.

Fru talman! Kom tillbaka, Tobisson, och säg någonting om ledarskap! Jag väntar på repliken. Berätta om ledarskapet i Frankrike, i Storbritannien och i Tyskland – de som pekar med Tobissons hela hand. Ta chansen nu från talarstolen, Lars Tobisson, att utveckla hyllningen till deras framsteg.

Anf. 11 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Göran Persson, liksom tidigare Olof Johansson, angriper oss moderater för att göra orättvisa neddragningar i den offentliga verksamheten i allmänhet, i synnerhet i kommunerna. Det är en förtvivlans retorik.

Göran Persson leder ett parti som under lång tid har levt i föreställningen att medborgarnas välfärd står i direkt samband med offentliga utgifter. Så är det inte, för om det vore så skulle Sverige sedan länge ha världens bästa välfärd.

Vi moderater minskar inte bidragen till vård och omsorg. Men vi höjer inte statens bidrag till kommunerna, därför att de redan har pengar som de använder till annat. Av landstingens 115 miljarder går 35 miljarder till annat än vård. Sjukförsäkringsavgiften höjdes i år med en procentenhet. Det tar ytterligare 9 miljarder från hårt trängda medborgare, men det går inte till sjukvård. Sjukförsäkringen är redan överfinansierad med 22 miljarder. Det går till andra offentliga utgifter.

Sedan efterlyser Göran Persson min kommentar till konservativt ledarskap. Han ironiserar över valförluster som broderpartier har gjort i Storbritannien och Frankrike. Jag vill påminna om att det sedan dess har hållits ytterligare ett val, i Irland, där Labour, Socialdemokraterna, satt i regeringen. De åkte på ett rykande nederlag.

Tro inte att detta är början till något slags vänstervind, utan begrundat i stället att det alltid kan vara svårt att vara sittande regering och försvara sin ställning. Kom ihåg det till hösten 1998!

Sedan kom vi då in på EMU-frågan. Motiven för Socialdemokraternas nej är ju väldigt oklara. Dels anser statsministern EMU vara skakigt – hur framgår inte riktigt. Samtidigt är Göran Persson övertygad om att EMU börjar redan i januari 1999. Det antyder att han tycker att EMU är skakigt som idé. Men om nu Göran Persson menar att EMU-projektet är riskabelt, varför säger han då inte det?

Det andra skälet att säga nej var ju att opinionen inte är mogen, och det sades av någon som inte lyfter ett finger för att påverka opinionen i någon riktning. Vi vet inte, som jag har påmint om så många gånger, vad Göran Persson anser i den fråga som han själv menar är den viktigaste vi har att ta ställning till. Det har inte heller framgått av hans ironiserande över konservativt ledarskap under dagens debatt.

I måndags tvingades finansministern dementera att en orsak till utanförskapet är att vi vill kunna devalvera. Denna dementi till trots, är den enda förklaring som investerare kan se att vi, som så ofta förr, väljer den enkla vägen. Utanförskapet öppnar en möjlighet att devalvera oss till konkurrenskraft. Men då blir Sverige fattigare och räntan högre.

Hanteringen av EMU-frågan är ju också skadlig för Sverige genom att den fjärrar oss från det europeiska samarbete där vår framtid ligger. Vår röst kommer att betyda mindre i det europeiska samarbetet. Vad prioriterar egentligen regeringen i detta samarbete? Vad EMU beträffar verkar profilfrågan vara att de mynt som inte skall cirkulera i Sverige skall vara fria från nickel.

Om några dagar åker Göran Persson till Amsterdam, där han skall vara med och bestämma om beslutsreglerna i ett större EU. Då är det viktigt att Sverige bevakar sina intressen och företräder dem i vår närhet som inte själva har möjlighet att vara med vid konferensen. Är Göran Persson beredd att axla ett sådant europeiskt och östersjöpolitiskt ledarskap, eller är han nöjd med att vara statsministern som säger nej till euron och talar om nickel i de mynt som han inte vill ha?

Anf. 12 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Låt mig klara ut en sak om landstingen. Lars Tobisson säger att det som de sysslar med utöver vården kan skäras bort. Men då är det kollektivtrafiken och folkhögskolorna som Lars Tobisson skall avveckla. Där har ju landstingen sina andra huvudsakliga utgiftsområden. Men det är klart att i Moderaternas värld behöver pendeltåget kanske inte gå; det finns andra sätt att transportera sig på. Och i Moderaternas värld har folkbildningen kanske aldrig intagit en central plats. Men det finns andra i Sverige som har andra värderingar och som tycker att det här är bra, Lars Tobisson!

Det är litet märkligt att Lars Tobisson uppehåller sig vid IGC och Amsterdam, dvs. regeringskonferensen. Vi har ju hela tiden fått beröm

från Lars Tobisson för det sätt på vilket vi har drivit förhandlingen. Jag tror t.o.m. att vår chefsförhandlare i en offentlig betygsättning har höjts till skyarna. Det är jag glad för. Det är bra att vi har klarat det här i stort samförstånd. De svenska positionerna är förankrade i EU-nämnden och därmed också i Sveriges riksdag. Jag kommer strax att återigen besöka EU-nämnden för att få tillfälle att samtala med Lars Tobisson. Det ser jag fram emot, fru talman!

När det handlar om ledarskap och initiativ i vår egen region är det väl ingen i Europa som svävar i okunnighet om att Sverige är ett land som tar initiativ, gör saker och uppnår resultat i det egna närområdet, i den baltiska regionen. Det tror jag att våra vänner balterna om inte annat kan vittna om. Vi kanske inte alltid pekar med hela handen, Lars Tobisson, men vi gör saker. Vi kanske inte alltid ägnar åt oss den stora retoriken, men vi håller ihop landet och åstadkommer resultat.

Låt mig sedan, fru talman, bli hård mot Lars Tobisson och säga följande: Jag tycker att det är ynkligt och skamligt att Lars Tobisson från denna talarstol sprider att det skulle vara för möjligheten att devalvera som Sverige ställer sig utanför den monetära unionen. Detta är ynkligt, fru talman! Lars Tobisson vet att när han säger det, förorsakar han omedelbart en grund för att spekulera mot Sverige och kronan. Lars Tobisson vet att det kan resultera i att väldigt många människor, 2,2 miljoner svenskar, som sitter med bostadslån kan få högre räntor. Lars Tobisson vet dessutom, fru talman, och däri ligger det ynkliga, att detta icke är en politik som är möjlig och icke heller en politik som är önskvärd. Ändå, i det trängda partinitets namn, skall detta ältas från denna talarstol – inte för att skydda och stärka Sverige, utan för att om möjligt ta Moderaterna helskinnade ur en riksdagsdebatt. Det är ett lågvattenmärke som nästan bara har tangerats av en tidigare finansminister som i veckan försökte sig på samma typ av trick. Nog om detta.

Tillbaka till ledarskapet, i Europa. Vad är det vi har sett i Europa omkring EMU-projektet? Jo, alltmer av diskussion som handlar om huruvida det går att ha en europeisk centralbank utan att samtidigt ha en överstatlig ekonomisk kropp, ett ekonomiskt organ, som styr inriktningen på finanspolitiken. Det är ju den debatten som nu kommer i Europa. Jag tog upp den i Björkviks Folkets Park för nästan ett år sedan, och det är jag stolt över att jag gjorde. När den debatten kommer, Lars Tobisson, handlar det om de federativa inslagen i unionen. Det blir en ny stor principiell diskussion. Låt oss ta den och ta den öppet – inte bakom ryggen på svenska folket, utan *tillsammans med* svenska folket!

Anf. 13 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vi välkomnar naturligtvis att det socialdemokratiska partiet har tagit ställning i EMU-frågan så att ett svenskt medlemskap inte blir aktuellt från starten den 1 januari 1999. Men frågan är mera långsiktig än så. I demokratier sker det ju växlingar vid makten. Det har både Göran Persson och Lars Tobisson med olika exempel ute i Europa beskrivit. Det har hänt även här i Sverige. Därför är det viktigt att fördjupa debatten om på vilket sätt svenska folket skall vara med.

Jag delar helt uppfattningen att mycket av Europaprojektet står och faller med svenska folkets godkännande. Det är bara så det kan få styrka, kraft och legitimitet. Nu finns det ju andra partier i Sveriges riksdag som

vill ha regeringsmakten – det är väl många som vill det – och som *inte* lyssnar på svenska folket utan är beredda att med ett vanligt politiskt beslut i Sveriges riksdag säga: Nu skall vi bli medlemmar i EMU. Därför är frågan värd en fördjupning.

En av svaghetererna i den socialdemokratiska partistyrelsens uttalande är, tycker jag, att man med så lätt hand gick ifrån grundlagsproblematiken. Det är en sak att hänvisa till riksdagsval och folkomröstningar. Men för att svenska folket skall få en mera långsiktig grund för sitt förtroende för statsmakterna i den här frågan krävs det stöd i en grundlag, så att man vet att man får vara med på den grunden och under en process som föutsätter flera beslut.

Alla vet att det handlar om tredje fasen och Maastrichtfördraget. Det gäller alltså sedelutgivningsmonopolet. I den frågan är man ännu inte klar. Ytterligare överläggningar kommer att ske efter det att riksdagen har tagit sommarlov. Jag skulle vilja att statsministern utvecklade sin syn på grundlagen som just det trovärdighetsskapande momentet för svenska folket i denna viktiga fråga. Utan den komponenten svajar resonemanget.

Anf. 14 Statminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det är inget resonemang som svajar, Olof Johansson! Vad det handlar om när det gäller sedelutgivningsmonopolet är att det, såvitt vi förstår, är tämligen klart att det från juridiska utgångspunkter är så att det inte krävs en grundlagssändring. I stället för att med ett politiskt ställningstagande ge sig in i en fruktlös debatt om grundlagsfrågan, där expert ställs mot expert och där oklarhet råder, har vi valt att se frågan politiskt. Vi tar inte in Sverige i EMU utan att svenska folket har prövat frågan i val, extra val eller folkomröstning. Därmed när man naturligtvis det som de vill nå som ivrar för att detta är en grundlagsfråga, nämligen att det är folkets prövning som skall avgöra.

Jag tror att vi förlorar i styrka och i debattfokus om vi nu förlorar oss i en diskussion om juridiska teknikaliteter. Det är folket som avgör, och det är folket som skall ta ställning till om Sverige skall ta detta steg i riksdagsval, extra val eller folkomröstning. Det är socialdemokratiens besked. Vi går inte in i EMU den 1 januari 1999.

Anf. 15 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att grundläggande frågor om en nations suveränitet hör hemma under en grundlag. Detta är en suveränitetsfråga. Det skall inte vara möjligt att överlåta stora delar av bestämmanderätten i denna riksdag på andra forum utan att svenska folket har möjlighet att säga sitt.

Varför räcker det då inte med folkomröstning eller riksdagsval? Folkomröstningar kan vara rekommenderande, och det har vi inte särskilt god erfarenhet av. Riksdagsval innehåller rimligen mer än bara en fråga.

En folkomröstning, t.o.m. beslutande, om grundlagen på valdagen, är precis. Den är exakt. Då vet människor vad det handlar om. Jag ser, och här har vi tydligen olika uppfattning, inte detta som en juridisk fråga, utan det är en demokratisk fråga. Grundlagsmänniskorna kan naturligtvis ha litet olika uppfattningar, och det har hela den här processen visat. Rättschefer, tre stycken, tycker att det är rimligt att det här är en grundlags-

fråga. Då är grundlagsexperterna med. Sedan kommer andra experter in i bilden med mer ekonomisk bakgrund och säger: Lämpligt men inte nödvändigt, för vi har redan uppgivit den här suveräniteten egentligen.

Jag tror att det är väldigt viktigt att vi på den politiska nivån klargör vår position i den här frågan. Men vi får väl fortsätta den här debatten. Jag måste till sist säga att jag varnar för att lyssna på ensamma profeter, professorer, som ibland finns på enskilda institutioner vid Stockholms universitet.

Prot. 1996/97:119

12 juni

partiledardebatt

Anf. 16 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag fortsätter också gärna samtalet med Olof Johansson om denna fråga. I grunden har vi samma uppfattning. Det är svenska folket som skall avgöra. Det skall vara en öppen, demokratisk process, och det skall vara klart vad ställningstagandet syftar till.

När det sedan handlar om grundlagsfrågan, tror jag att det skulle vara ett stickspår i debatten och den demokratiska processen att hamna i en träta om huruvida detta är en grundlagsfråga eller ej. Om vi på politiska grunder skall bestämma oss för att detta är en grundlagsfråga och en stor del av riksdagen tycker att det inte alls är det, så riskerar vi att flytta bort fokus från vad det handlar om: Sveriges roll i det framtida Europa och EMU:s inverkan på den europeiska unionen.

Hur ser den union ut som kommer att växa fram? Är det en sådan union som svenska folket vill ha? Det är de diskussionerna det handlar om. Där vill socialdemokratin ha allt ljus, och också tid, för samtal och diskussion i ett land som alltid har utmärkts av den goda folkbildnings-traditionen att faktiskt bilda sig före ett beslut – inte bara en elit som pekar med hela handen, utan hela folket.

Anf. 17 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Det var utmärkt att statsministern reagerade så kraftigt mot de bedrövliga siffror som vi kunde läsa i går om våra ungdomars insikter om rasism och om nazismens bedrövlighet.

Apropå aktuella nyheter, så önskar jag att man på samma sätt kraftfullt – och förhoppningsvis i partipolitisk enighet – tar rejälare tag mot de kriminella mc-gängen. Det stod i tidningen i morse om att dömda får permission för att delta i fester med kriminella mc-gäng. Det är klart att människor reagerar oerhört hårt mot det. Det här att de som är med i de kriminella mc-gängen får sådan hjälp med anonymitet som var avsedd för att skydda vittnen, reagerar man naturligtvis också mot. Låt oss använda alla till buds stående lagar, och ändra de lagar som behöver ändras, för att på effektivast möjliga sätt bekämpa det här, som ju djupast sett också är ett hot mot demokratin och rättssamhället.

Jag tror däremot att det finns en skillnad mellan oss när det gäller synen på hur man säkrar välståndet. Jag noterar att Göran Persson säger att nu när vi har fattat beslut om ökade offentliga utgifter, så har vi gjort något som vi vet blir bestående. Nu kan vi garantera trygghetssystemen. Olof Johansson sade något liknande. Det är just därför ni skall läsa Kjell-Olof Feldts senaste bok. Han påminner om att det inte finns något annat sätt att på sikt säkra välfärden än att säkra de krafter som skapar välstånd-

det. Om man har massarbetslöshet, undergräver man på sikt de möjligheterna.

Den värsta tolkningen av Göran Perssons inlägg här, var att vi tydligen kan garantera en god kvalitet i vården, en bra skola och bra trygghetssystem *med* den massarbetslöshet vi nu har. Lär av Blair! Lyssna på Feldt! Modernisera eller dö – reformera nu! Annars är Sverige återigen ganska illa ute.

Kjell-Olof Feldt påminner om en mycket intressant sak. De som sitter längst fram på regeringsbänken, Göran Persson och Erik Åsbrink, brukar säga: Nu har vi greppet om statsfinanserna. Det släpper vi aldrig. Men sanningen är ju att just de båda – och det är de enda här inne som har den erfarenheten – har gjort det en gång förut. De satt i regeringen 1990 och 1991. Då började de med balans i statsfinanserna. Men när de fick lämna regeringshögkvarteret i Rosenbad i oktober 1991, var budgetunderskottet 60 miljarder kronor.

Vad jag vill säga är: Inbilla er inte att alla problem är lösta och att det nu bara är sötebrödsdagar som ligger framför oss! Skall vi klara det här, måste vi vara beredda att genomföra reformer så att vi stimulerar de krafter som skapar välstånd. Gör vi inte det, kan vi på nytt förr än vi anar hamna i situationer då vi måste skära ned på de här viktiga systemen. Låt oss undvika det. Enda sättet att undvika det är att byta kurs, så att vi får ett mer företagsvänligt klimat.

Anf. 18 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är glad att Lars Leijonborg markerar enighet omkring avståndstagandet mot rasism, främlingsfientlighet och historielöshet. Det är bra. Låt oss också gemensamt bekämpa mc-gängen.

Däremot är jag litet förvånad över Lars Leijonborgs bottenlösa fräckhet när han talar om vilka det var som släppte greppet om statsfinanserna. Har Lars Leijonborg hört talas om Nathalieplanen? Har Lars Leijonborg hört talas om de prognoser som gjordes av en tidigare finansminister som hette Wibble, som siktade på att få ihop de svenska statsfinanserna genom att man skruvade upp tillväxten till osannolikt höga tal och fick jättelika skatteinkomster i tabellerna? Samtidigt drog man räntan under den tyska nivån på ett sådant sätt att alla räntor i praktiken försvann. Har Lars Leijonborg hört talas om det? Vem släppte greppet om finanserna?

Jag är ledsen, Lars Leijonborg, men jag tror att svenska folket förknippar statsfinansiellt förfall med Folkpartiet. Det är kanske moderaternas smala lycka. Det var ju deras politik ni genomförde.

Sedan skulle jag vilja höra Lars Leijonborg utveckla synen på ansvarstagande. Jag har ju följt alla de attacker som har riktats mot det ansvarstagande som Centern har stått för. Det har varit spott och spe. Nu kommer den stora opinionsmätningen i dag, Lars Leijonborg, som visar att utvecklingen i Folkpartiet inte är så där alldeles lysande för att uttrycka sig försiktigt. Ni har ju lagt er i skuggan av Moderaterna. Det tycks inte finnas någon uppfattning som Moderaterna har som ni inte är beredda att dela för att få regera med någon slags ny *élan*, som Chirac säger, en ny ansats – att peka med hela handen.

Den liberala plantan trivs inte alltid så där alldeles gott i högerns skugga. Hur tänker Leijonborg om framtiden, om välfärden, om vården, om skolan? Värnas den bäst ihop med Moderaterna? Hur ser Leijonborg

på det politiska arbetet? Är det fruktlös opposition det handlar om, eller är det resultatpolitik som räknas?

Visst vore det intressant att få höra Folkpartiets syn på ledarskap i Europa och i Sverige. Skall vi peka med hela handen, Lars Leijonborg, eller skall vi lyssna på vad folk säger? Talarstolen är din.

Prot. 1996/97:119

12 juni

partiledardebatt

Anf. 19 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Fru talman! Göran Persson hade ingen kommentar till påståendet att greppet om statsfinanserna tappades efter krisen 1990 då både Göran Persson och Erik Åsbrink satt i regeringen.

Jag hoppas verkligen att det blir så att vården och skolan kommer att stå i centrum inför valet 1998 på det sätt som statsministern sade tidigare. Tyvärr har det skett försämringar på viktiga välfärdsområden de senaste åren. Landstingsförbundet bedömer ju, med stöd av Riksrevisionsverkets skatteprognoser, att uppsägningarna kommer att fortsätta. Deras bedömning är att fram till år 2000 kommer ytterligare 30 000–40 000 människor att få lämna vården. Då kommer tabeller – som jag refererade från Västerbottenskuriren – att bli ännu värre. Nu är väntetiderna för en korsbandsoperation 110 veckor, en epilepsioperation 72 veckor, en diskbräcksoperation 97 veckor.

Viktiga kvalitetsparametrar i vården har försämrats de senaste åren. Självklart är det ofta svårt att klara samma kvalitetsnivå med färre människor. Trots det ni sade före valet har anställda i kommuner och landsting minskat med över 30 000. Det är mycket bekymmersamt.

Göran Persson och jag debatterade, i tidigare roller, Göran Perssons gymnasiereform. Nu kan den utvärderas. Göran Persson införde något som hette individuella program. Det skulle vara en nödutgång för dem som inte passade in i något av de andra programmen. Nu är de individuella programmen den näst största programformen i gymnasieskolan.

Är inte detta i sig bevis för att Göran Perssons gymnasiereform misslyckades? Är inte den skrivelse som Ylva Johansson avlämnade till riksdagen för en tid sedan där hon föreslår ett nytt lärlingssystem också ett bevis för att Göran Perssons gymnasiereform förstörde de ansatser till lärlingssystem som fanns tidigare? Är inte båda exemplen bevis för att den kritik som jag anförde mot Göran Perssons gymnasiereform var berättigad?

Det här är viktiga kvalitetsfrågor. Vi klarar inte vården och skolan om vi inte både får bra riktlinjer från statsmakterna, återinför vårdgarantin, bättre utvärderingsformer, obligatoriska regelbundna nationella utvärderingar i skolan och att verksamheterna får ökade resurser.

Mycket tyder på att det regeringen hittills har gjort inte duger. Jag återknyter till mitt förra inlägg: Det som på lång sikt blir avgörande för vårdens och skolans resurser är om vi klarar att få ett sådant företagsklimat att människor vågar satsa. Göran Persson talar om en SCB-undersökning. Det har lagts fram en till i dag. Den bevisar att nyföretagandet i landet minskat. Det är ju det som är kärnan i den kris vi talar om.

Anf. 20 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Först några ord om gymnasiereformen. Den var aldrig avsedd att vara statisk, Lars Leijonborg. Den skulle ständigt utvärderas,

förändras och anpassas till ungdomarnas behov. Vi befinner oss i en starkt föränderlig värld. Skolan kan inte stå still.

Jag har sett att Folkpartiet har fått kritik för att ni inte har uppmärksammat de svagaste elevernas situation i skolan i ert nya skolpolitiska program. Jag kan förstå den kritiken. Läger man sig i skuggan av Moderaterna, hamnar man i eliternas värld.

Det finns en gymnasieskola även för de pojkar och flickor som inte har trivts i skolsystemet. Också de skall hitta sin plats. Då kan ett individuellt program av och till faktiskt vara en lösning för dem. Det skulle aldrig falla mig in att kalla detta för ett misslyckande.

Leijonborgs inledande synpunkt var att det försvinner ytterligare 30 000–40 000 människor i vården – om man skall tro prognoserna.

Kan vi inte komma överens om, Lars Leijonborg, här och nu, att vi stoppar detta? Vi skall använda de resurser som växer fram i Sverige för att inte ytterligare försämra och dra ned på kvaliteten. Har Lars Leijonborg något politiskt utrymme att göra detta? Ingår ett sådant avtal? Eller är sneglingen åt höger av sådant slag att det är en bindning?

Leijonborg trumpetar ut behovet av en ny politik och ny moderatledd regering. Den kommer att ytterligare dra ned på resurserna till kommunerna och landstingen, till skolan, vården och omsorgen. Jag är beredd att göra upp nu här i kammaren med Leijonborg. Låt oss satsa på en politik som gör att resurserna behålls i kommuner och landsting. Men Folkpartiet kanske inte får det – med tanke på sällskapet.

Min lilla undring är hur strategin och taktiken ser ut i Folkpartiet, som har lagt sig så nära det parti som är så på kollisionkurs med folkpartistiska paradfrågor som vård och skola, resurser, löner till lärare och sjuksköterskor. Hur den taktiken och strategin ser ut fick jag inget svar på. Det får väl andra fortsätta att ställa frågor om. Jag fick inte heller svar på om man i Folkpartiets Sverige pekar med hela handen och talar om hur folket skall gå, eller om man i Folkpartiets Sverige har en folkbildande attityd och lyssnar innan beslut fattas.

Sällskapet, Lars Leijonborg, ger anledning att ställa den typen av frågor till Folkpartiet.

Anf. 21 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag är glad att också Göran Persson tog upp de senaste rapporterna om tillståndet för eleverna i skolan i fråga om synen på förintelsen. Jag är glad över en inbjudan till brett samarbete om detta. Ställer sig Göran Persson positiv till den inbjudan jag gjorde om att diskutera skolan? Det handlar inte bara om vilka betyg som skall sättas, utan också om innehållet, pedagogiken, att ha en seriös diskussion om bildningen och utbildningens roll i det svenska samhället. Där ingår sådant som historieskrivning, syn på demokrati och mänskliga rättigheter. Det skulle vara värdefullt med en sådan seriös debatt.

Det är riktigt att det går en skiljelinje i den svenska politiken i synen på välfärden. Jag tror att det kommer att bli tydligt i valrörelsen. Jag hoppas att det blir så. Det går en skiljelinje mellan oss som tycker att vi skall ta ett gemensamt ansvar med en gemensam finansiering – den skall vara solidarisk och rättvis – och de som tycker att det är en angelägenhet som var och en får sköta själv.

Göran Persson talar vackert om detta. Men när man tittar på de förslag som regeringen har lagt fram om den ekonomiska politiken, är det riktigt som Lars Leijonborg säger. Enligt beräkningarna kommer det att försvinna 40 000–60 000 jobb inom kommun- och landstingssektorn. Det är bekymmersamt, eftersom det rör just de verksamheter vi vill värna och utveckla.

Vi vet också att ytterligare arbetslöshet kostar på. Ett ytterligare bekymmer i dag är att mycket av de pengar som regeringen nu har tänkt sig att tillföra kommunerna äts upp av ökade socialbidragskostnader. Skatteunderlaget minskar på grund av arbetslösheten. Ersättningsnivåerna i försäkringssystemen i a-kassan och sjukförsäkringen räcker inte, och studiemedelssystemen är inte tillräckligt utbyggda. Detta åter upp tillskottet till kommunerna, vilket gör att man inte kan genomföra dessa satsningar.

Göran Persson inbjöd nu här Folkpartiet till att forma en politik som ser till att stoppa de ytterligare nedskärningarna. Jag accepterar erbjudandet. Jag kan göra det därför att Vänsterpartiet har lagt fram finansierade förslag som innebär just att stoppa ytterligare nedskärningar, att öka ersättningsnivåerna i a-kassa och sjukförsäkring och att tillföra kommunsektorn 15 miljarder fram till år 2000.

Förslagen finns. Min undran är: Varför ställer ni inte upp på dem? De finns finansierade. Vi har andra förslag som också skulle innebära förbättringar både för sysselsättningen och för kvaliteten i välfärden. De gäller sextimmarsdagen, eller 30 timmars arbetsvecka. Vi har också de förslagen finansierade. Varför vill ni inte vara med på det? Varför vill ni inte nu vara med på att säkra trygghetssystemen, att bygga tryggheten och skapa ett bättre samhälle för fler?

Anf. 22 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Vi lovar inte mer än vad vi kan hålla. Folk skall kunna lita på de besked som ges. När Gudrun Schyman nu räknar upp alla goda ting säger hon att de är finansierade i Vänsterpartiets motioner. Det är de ju genom att ni har tagit i anspråk någonting som kallas för budgetmarginal, och som i sin tur inte alls är finansierat.

Visst kan Gudrun Schyman dra på litet extra. Det finns mer att kräva om man använder sig av budgetmarginaler som ett sätt att finansiera nya reformer. Det gör inte vi. Besked skall ges; och det skall vara egna pengar, inte lånade pengar. Vi skall inte tillbaka i moraset igen, inte ens med Vänsterpartiet som förtecken.

Anf. 23 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tror inte att Göran Persson har läst vår ekonomiska motion ordentligt. Det är faktiskt inte så att vi finansierar alla våra förslag med det konto som finns för oförutsedda utgifter. Vi har också en väldigt stark omfördelning i vår ekonomiska politik som stärker våra möjligheter att göra mer djärva och framåtriktade satsningar.

Vi har en omfördelning genom att vi höjer skatt för rika företag och personer med höga inkomster med 28 miljarder och sänker skatten för fattiga företag och personer med 26 miljarder. Det skapar ett utrymme för satsningar, bl.a. på ekologisk omställning och skattesänkningar för små

företag samt satsningar på sex timmars arbetsdag eller 30 timmars arbetsvecka.

Det är ett sätt att få fart på ekonomin så att pengar som finns men inte används förs över till områden där de skulle skapa både välfärd och sysselsättning. Vi menar att det är möjligt att göra nu. Vi tror också att det finns ett stort folkligt stöd för den här typen av omfördelning. Jag har svårt att förstå varför Göran Persson inte vill vara med på det. Erbjudandet finns, och det är finansierat till sista krona och öre.

I frågan om EMU och grundlagsändring eller ej, kan man om man i det ena läget bedömer juridiken som underställd politiken också göra det i det andra läget. Jag vill ge det som ett tips till Olof Johansson. Han och jag har suttit på samma möten, där Olof Johansson har sagt: Vi kommer aldrig att gå med på grundlagsändringar som innebär att vi öppnar för ett EMU-medlemskap innan vi har fått ett folkomröstning.

Om nu regeringens tolkning är att vi inte behöver ha en grundlagsändring vad gäller möjligheten att trycka sedlar, måste Olof Johansson i rimlighetens namn säga nej till den grundlagsändring som innebär att vi ger Riksbanken självständighet i en sådan utsträckning att det blir möjligt för en eventuell annan regeringsmajoritet att ansluta Sverige till EMU.

Detta måste klaras ut. Det är en viktig fråga. Skall vi säga att politiken står över juridiken – vilket jag gärna gör – måste vi skaffa oss försäkringar om att utfästelsen om att folket skall få säga sitt också omfattas av en eventuell borgerlig majoritet. Jag har inte hört något från vare sig Högern, Folkpartiet eller Kristdemokraterna om att också ni är med på att folket skall få säga sitt.

Det är först när vi har en samsyn om detta som vi kan säga att det gäller. Så länge vi inte har det måste vi som absolut vill ha en folkomröstning om den här frågan se till att det inte görs några grundlagsändringar som möjliggör för en annan enkel majoritet att genomföra anslutningen. Olof Johansson och Göran Persson skall fortsätta den här debatten. Det vore väldigt klargörande för många av oss att få höra hur de ser på detta. Jag hoppas att ni har taletid kvar till att utveckla debatten också här i dag.

Anf. 24 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Fru talman! Debatten om EMU är intressant. Vi har faktiskt fattat ett enhälligt beslut i Sveriges riksdag att inte ändra grundlagen förrän vi fattar ett beslut i Sveriges riksdag att Sverige skall gå med i EMU. Det är det som gäller. Dessutom skulle jag vilja fråga Olof Johansson – som ju har taletid kvar – om han ställer upp på att här i riksdagen kräva en beslutande folkomröstning om EMU på valdagen. Ställer Olof Johansson upp på det? Annars låter det litet taffligt.

Till Göran Persson vill jag säga: Jag tycker att det var väldigt bra – man kan ju ge beröm när man tycker att någonting är bra – att Socialdemokraterna och regeringen hårt markerar mot Moderaterna när det gäller nedskärningar i kommuner och landsting. Det är alldeles utmärkt. Att det sedan bakom dessa ord döljer sig att kommuner och landsting får tillbaka en del av det man har tagit tidigare är en annan sak. Men det är ändå bra att man återför pengar. Det tycker jag att regeringen skall ha en eloge för.

Göran Persson tog också upp rasism, främlingsfientlighet och annat. Det är en viktig fråga. Många ungdomar tvivlar på demokratin. Varför är det så? Kan det möjligtvis bero på att alltför ungdomar känner sig utan-

för, att alltför föräldrar är arbetslösa och att alltför föräldrar lever under social och ekonomisk stress och känner sig utanför samhället? När klyftorna ökar, ökar också konflikterna i samhället. Det är grogrunden för våld, främlingsfientlighet och rasism. Jag ser att Göran Persson nickar till detta, och det är bra.

Jag och Miljöpartiet hör inte till dem som har kritiserat Socialdemokraterna för att man har sanerat statens budget. Absolut inte. Däremot har vi gång på gång kritiserat det sätt på vilket det sker – och jag hoppas att vi nu kan få en ändring på detta. Man kan göra besparingarna på ett sådant sätt att man inte ökar klyftorna i samhället.

Vi kan ta barnbidragen som ett exempel. I stället för att skära lika för alla –, så att det drabbar mig som är höginkomsttagare lika hårt som min granne som har en verkligt låg inkomst – skulle man ha kunnat höja barnbidraget till 1 000 kr och beskattat det. Staten hade ändå sparat lika mycket pengar, enligt Finansdepartementets fördelningspolitiska sektion, som jag tror att det t.o.m. heter.

Regeringen hade kunnat införa ett brutet tak för socialförsäkringar, a-kassa, osv. så att ersättningen varit högre för de första pengarna som intjänades. När man kommit upp i inkomst skulle ersättningsnivån varit litet lägre för den del av inkomsten som ligger över 13 000–14 000 kr i månaden. Då hade inte klyftorna och grogrunden för främlingsfientlighet och våld ökat. Tyvärr har det sätt på vilket regeringen har sparat lett till ökade konflikter i samhället.

Jag ställde två frågor i mitt första inlägg, och det krävs egentligen väldigt korta svar. För det första: Om man nu skriver om det avtal som vi folkomröstade om i valet om EU-medlemskap, varför kan inte svenska folket också få fatta beslut om det vill ha det nya avtalet eller inte? För det andra: Om man sänker arbetstiden från 40 timmar till 35 timmar på Socialdemokraternas rikskansli i Stockholm, innebär det att man gör lika mycket och inte behöver anställa fler, eller medför det att man måste anställa fler människor?

Om det är så är detta ett starkt skäl att sänka arbetstiden från 40 till 35 timmar. Gör man lika mycket ändå så är det väldigt kaotiskt. Då jobbar man ineffektivt på Socialdemokraternas kansli i Stockholm!

Anf. 25 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Det finns mycket i Birger Schlaugs inlägg som jag skulle vilja ägna en djup och ingående analys.

Arbetstidsfrågan är en sådan fråga, i vilken jag måste säga att vi definitivt har plats och utrymme för nytänkande i Sverige. Det skulle vara intressant om Birger Schlaug efter stämman hade berättat för oss andra hur han ser på möjligheterna att minska klyftorna i samarbete med Moderaterna. Det var ju ett budskap som gick ut från stämman.

Anf. 26 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Fru talman! Det var litet synd att Göran Persson inte tog tillfället i akt och svarade ja eller nej på frågan om en folkomröstning. När vi sade ja till ett svenskt medlemskap i EU sade vi faktiskt också ja till det avtal som då förelåg. När man nu i grunden förändrar avtalet och tar de små stegens tyranni mot alltmer överstatlighet förstår jag inte varför svenska

folket inte skall få rätten att säga ja eller nej till detta avtal. Jag förstår inte det, Göran Persson. Göran Persson har säkert några sekunders taletid kvar. Gå upp och säg ett ja eller ett nej, och ge gärna också en kort förklaring till varför!

Jag är rädd för att Socialdemokraterna förstör arbetstidsfrågan genom att säga att man skall låta arbetsmarknadens parter göra upp. I så fall kommer arbetstiden att sänkas med några få minuter varje vecka. Visst ger det välfärdsvinster på sikt, men skall man skapa jobb måste man ta många timmar på en gång. Jag frågar en gång till: Skapar det fler jobb eller inte om man sänker arbetstiden från 40 till 35 timmar på kansliet för dem som nu har 40-timmarsvecka där? Ett svar vore intressant. Jag har hört många socialdemokrater säga att en arbetstidssänkning inte skapar några nya jobb. Om man kan sänka arbetstiden med fem timmar utan att få mindre gjort blir frågan: Varför jobbar man så ineffektivt på kansliet i dag?

I mitt första inlägg tog jag upp frågan om miljöpolitiken. Jag tror att miljöministern vill väl, och att Miljödepartementet kämpar på. Jag är fullständigt övertygad om det. Men så kommer då näringsministern och civilministern och ställer till det. Frågan om en miljöbalk är ett väldigt viktigt vägval för regeringen just nu. Innehållet i miljöbalken är ett viktigt vägval. Skulle Socialdemokraterna svika där också är det allvarligt. Det vore ytterligare ett bevis på att problemet i Sverige inte är att det finns skillnader mellan socialdemokrater och moderater, utan att likheten är så stor. Det är det som är själva problemet.

Det står nog klart för Göran Persson att vi i Miljöpartiet alltid har sett Moderaterna som stående oerhört långt ifrån oss när det gäller rättvisa och fördelning i samhället. Det gäller i väldigt många frågor. Men problemet är att Socialdemokraterna också står åt det moderata hållet när det gäller fördelningspolitik och i många andra frågor. Regeringen hade kunnat spara på ett sätt som inte hade drabbat dem som har det sämst.

Vad är det för politik som Socialdemokraterna för när det gäller EMU och Riksbankens självständighet? Inte är det den gamla socialdemokratiska politiken, Göran Persson. Det är moderat penningpolitik.

Problemet i Sverige är inte att det är stora skillnader mellan Göran Perssons och Lars Tobissons partier. Problemet är att det är alldeles för stora likheter.

Jag har just fått ett besked från Bryssel om att EU-kommissionen inte har några funderingar på att se till att de anställda vid EU-kommissionens kontor i olika länder skall få betala nationella skatter. De skall få fortsätta ha dessa mycket låga skatter. Jag tycker att det skulle vara intressant att höra något parti utveckla detta. Moderaterna har säkert ganska mycket taletid kvar. Är det rimligt att man skall slippa betala nationella skatter bara för att man är anställd vid EU-kommissionen? Ja eller nej?

Anf. 27 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tror inte att det räcker med enbart information och rationella resonemang när vi allesammans vill rensa ut rasism och förskräckande okunnighet om förintelsen. Det var därför jag uppehöll mig en hel del i mitt anförande vid etikens och religionens roll i sammanhanget.

I går sade en professor i ett TV-program något om att om det skulle vara så att skalbaggar riskerade att försvinna skulle han kunna acceptera att några få människor så att säga ställdes åt sidan så att skalbaggar skulle få leva. Jag är naturligtvis, precis som alla ni övriga, helt övertygad om angelägenheten av att skalbaggar och den biologiska mångfalden får finnas kvar. Men sådana här relativistiska resonemang om människovärdet tror jag skapar den förvirring vi nu märker i undersökningarna på gymnasieskolorna.

Jag måste ställa en fråga till Göran Persson. Blair har nämnts här, och även den franska valvinsten.

I Labours program står följande: Vi vill vidmakthålla familjen som det säkraste medlet för att uppfostra våra barn. Familjerna är kärnan i vårt samhälle. De skall lära ut skillnaden mellan rätt och fel. De skall vara det första försvaret mot asocialt beteende. Misslyckande för familjerna skadar samhällets struktur. Labour ser inte familjerna och staten som rivaler när det gäller att möta medborgarnas behov.

Det låter som en kristdemokratisk programförklaring. Det skulle vara intressant att höra om Göran Persson säger sig stå bakom detta blairska uttalande. Det går ju väldigt fort att svara ja eller nej på det.

Anf. 28 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ställer mig inte bara bakom det – jag tycker att det är bra. Jag kan inte förstå att Alf Svensson gör politisk sak av detta. Problemet är att Storbritannien hade en högerregering som bröt sönder samhället och som gjorde den här typen av politiska markeringar nödvändiga. Det var en högerregering som aldrig lutade sig mot bergspredikan. Frågan är varför Alf Svensson tror att Tories svenska motsvarighet skall hjälpa honom att genomföra bergspredikan. Berätta det!

Anf. 29 ALF SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Detta var ett mycket intressant konstaterande. Det skall jag repetera i valet – det kan jag lova Göran Persson. Detta stöd för familjepolitiken har icke av någon socialdemokrat under de senaste 20–25 åren uttalats i riksdagens talarstol. Det är unikt! Jag tackar för detta. Jag är glad över att Sverige har en statsminister som avviker från sitt partis program i de här frågorna och från sitt partis beteende när det gäller att aktivera sig för familjernas rätt, betydelse och behov i samhället. Tack, Göran Persson! Lycka till i fortsättningen när det gäller att få partiet med i detta.

Det lät nästan som att Göran Persson var inne på att återupprätta vårdnadsbidraget. Det är ändå det som innebär att familjen får någon bestämmanderätt själv gentemot staten. Det är tydligen det, och en del andra aktiviteter, vi kan vänta oss. Tack, Göran Persson! Jag är nöjd med det svaret. Det är unikt att en socialdemokrat uttrycker sig så positivt om detta. Det har inte hänt förr.

Anf. 30 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att paniken börjar lysa ur Alf Svenssons vackra ögon. Men det var en självklarhet som deklarerades från talarstolen. Det som är en självklarhet i Sverige var en nödvändighet i Högers Storbritannien.

När Alf Svensson hade krumbuktat sig runt blev det vårdnadsbidrag. Vård av sjuk man i hemmet, som det väl översattes till en gång i tiden. Det skedde dessutom på kredit, Alf Svensson, i valrörelsens slutspurt och firades på kristdemokraternas kansli med tårtätning. Vi kommer ihåg det. Säkert bidrog det till att svenska folket sade att nu räcker det.

Etik och moral är också att låta bli att skuldsätta dem som kommer efter oss. Familjens betydelse behöver vi inte tvista om. Min inledande vädjan om historieundervisning var kopplad till familjen i det svenska samhället.

Anf. 31 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Jag har inte förutspått en svensk devalvering. Men för utomstående betraktare är det obegripligt att ett land som har åtagit sig att delta i det europeiska valutasamarbetet och som kan kvalificera sig för sådant deltagande ändå ställer sig vid sidan av, med åtföljande högre räntor och skakigare krona. Med nuvarande politik utan skattesänkningar och strukturella reformer på t.ex. arbetsmarknaden kommer en flytande svensk krona att successivt sjunka i värde. Då blir vi alla fattigare.

Den här debatten, fru talman, har handlat om de två alternativen i svensk politik. Avveckling står mot utveckling. Socialdemokraterna vill avveckla kärnkraften för att säkra regeringsinnehavet, avveckla arbetskraften för att frisera arbetslöshetssiffrorna, avveckla Sverige från Europa för att slippa möta den opinion som de inte vågar leda eller bilda.

Jag begär inte att Göran Persson skall peka med hela handen. Men det är ett demokratiskt anständighetskrav att Göran Persson visar sin hand och anger vad han själv anser i EMU-frågan.

Vi moderater begär förtroende för vårt alternativ. Vi söker den politiska makten för att vara med och genomdriva ett liberalt systemskifte, en nydaning av det svenska samhället, som tar sin utgångspunkt i människornas talanger, behov, arbetsvilja, drömmar och uppfinningsrikedom – en politik som ser som sin viktigaste uppgift att riva hinder för alla former av mänsklig växt. Vi vill forma ett nytt och bättre Sverige, ett land där friheten är större, skatterna lägre och regleringarna färre. Vi vill forma ett samhälle där de som råkar illa ut inte blir bortglömda av en politisk sektor med ambitioner att kontrollera allt och alla.

Vi har presenterat vår politik. Vi inbjuder alla intresserade till en allians för förnyelse. Kort sagt: Vi vill utveckling, regeringen vill avveckling. Så ser alternativen ut, och jag är övertygad om att medborgarna förstår att välja mellan dem. Jag hoppas också att det kommer till uttryck i det val vi går till mötes 1998, då vi kan få en start för ett nytt och bättre Sverige. Tack för i dag!

Fru talman! Tack också för mig! Jag hoppas på avlösning i den här rollen i fortsatta partiledardebatter, men jag ställer gärna upp och talar mera med Göran Persson i fortsättningen.

Anf. 32 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Med de här debattreglerna blir det inte mycket lönt att ta replik på någon som inte har någon tid kvar. Jag kan i alla fall hastigt säga att jag hade tänkt fråga Lars Tobisson – han kan kanske använda kroppsspråk: Hur har ni tänkt er att svenska folket skall få säga sitt i EMU-frågan? Ni har ju inte sagt någonting om det.

Jag vet inte hur det här kan uttryckas i kroppsspråk. Men jag kan ställa frågan väldigt enkelt: Kan ni tänka er att svenska folket i ett val av något slag, en folkomröstning t.ex., skall få säga sitt i EMU-frågan? Kan jag få en nick?

Jag ser inget. Jag är ledsen det gick inte att få någon klarhet.

Anf. 33 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det tycks finnas behov av mycket kroppsspråk i fortsättningen.

Den här debattordningen gör att man måste samla ihop de bemötanden som kommit från olika håll, och det skall jag göra.

Lars Leijonborg inledde med att konstatera att jobb är något som kostar. Han sade också att riktiga jobb skapar resurser. Sedan gjorde han ett val mellan dessa båda, och menade att det finns en motsättning mellan dem.

Jobb är något som kostar. Det brukar kallas lön. Jag trodde att vi var överens om det. Riktiga jobb skapar resurser. Ja, självfallet, om det är riktiga jobb. Jag tycker inte om klyschan ”riktiga”. Det finns alltför mycket av nedlåtande attityd i det begreppet, och jag tycker att Lars Leijonborg borde hålla sig för god för att använda det. Det hör hemma i andra partier.

Det finns ju vissa restriktioner, vissa begränsningar i våra möjligheter att hantera det här med att skapa sysselsättning. Egentligen har vi bara möjlighet att skapa förutsättningar för sysselsättning. Skapa jobb kan vi göra i den offentliga sektorn genom att anställa fler, och det kostar.

Men varenda investeringskalkyl i det här landet och andra länder är beroende av hur snabbt man kan få tillbaka pengarna. Jag hoppas att vi är överens om sådana här elementära saker.

Dessa investeringskalkyler är beroende av den långa räntan. Det måste en ledamot av finansutskottet ha funderat över någon gång ibland. Därför måste den hållas låg, också för boendekostnadernas och andra sakers skull. Om vi då inte håller ordning på de offentliga finanserna blir investeringsräntan högre och investeringar mindre lönsamma.

Egentligen är det litet genant att behöva tala om sådana här elementära ekonomiska fakta. Men den debatten förs ju aldrig, utan man försöker göra det till en retorisk fråga. Det här är inte retorik, det här är ekonomi, Lars Leijonborg.

Det finns en annan restriktion i den ekonomiska politiken. Med nedvärderad krona kan naturligtvis exportnäringen sälja. Vi ökade exporten med 7 % under första kvartalet, som ett exempel. Men det är ju inte någon långsiktig lösning att värdera ned kronan. Dessutom blir det mycket dyrare att betala tillbaka det vi har lånat utomlands – över 400 miljarder. Så vad skulle det vara för långsiktig lösning?

Vi kan alltså inte handla så att räntan stiger och kronan sjunker. Detta förutsätter ordning och reda i de offentliga finanserna, för annars sker just

detta som gör det omöjligt att skapa förutsättningar för konkurrenskraftiga jobb i Sverige. Alltså måste man börja där.

Till sist handlar det alltså om att vi själva skall bestämma hur vi skall gynna arbete och företagande utan att följden blir att det drabbar just dem vi vill hjälpa. Det som drabbar dem är höjd ränta. Den urholkar dessutom statens budget eftersom vi har lånat en del som ni vet. Som lök på laxen vill Folkpartiet höja konsumentpriserna och därmed räntan genom att återgå till 25 % när det gäller matmomsen.

Jag tror att det är viktigt att vi reder ut den här typen av grundläggande frågor. Självfallet är det också så att nu när vi skapar utrymme i statens budget har vi också möjligheter att skapa förutsättningar för jobb utan att det drabbar dem vi vill hjälpa. Det är svaret till Lars Leijonborg.

Anf. 34 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Det mesta av det som Olof Johansson sade riktade sig ju inte till mig, men jag tar ändå tillfället i akt att använda den taletid som jag har kvar.

Det är viktigt att reda ut saker, säger Olof Johansson, och det tycker också jag. Eftersom Olof Johansson har taletid kvar skulle jag väldigt gärna vilja få er syn på den föreslagna grundlagsändringen utredd. Ni har ställt er bakom den ändring som innebär att vi i praktiken underlättar för en annan politisk majoritet att genom en enkel röstövertikt i riksdagen ansluta Sverige till den ekonomiska och monetära unionen.

Det här måste vara en oerhört viktig fråga för Centerpartiets väljare och säkerligen även medlemmar att få klarhet i. Jag vill väldigt gärna ha ett besked i den här frågan, Olof Johansson.

Anf. 35 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Ja, varför skulle jag ta upp en debatt med statsministern i den här frågan, om jag inte ville skapa klarhet? Men nu skall jag inte dra in Göran Persson i det här.

Vi står för att det bästa beslutet när det gäller EMU fattas i en beslutande folkomröstning på valdagen. Det gäller att få majoritet för det. Alltså måste man tala om det bästa beslutet. Vi kan inte tvinga fram detta här, men det krävs – det vet alla som kan sin grundlag – 117 röster för att en minoritet här i riksdagen skall kunna tvinga fram frågan till behandling.

Detta är punkt ett. Vår position är klar, och det är svaret till Birger Schlaug. Han behöver alltså inte upprepa den frågan.

Det är däremot klart att vi inte vill bryta förpliktelser. Till skillnad från Gudrun Schyman menar vi att ingångna avtal gäller i politiken, i grundlagsfrågor och i fördragsfrågor med främmande länder och organisationer. Det är därför viktigt att vi får klarhet i den här frågan. Blir sedelmonopolet en grundlagsfråga eller ej? Vi anser att det är en grundlagsfråga. Det är detta som skall visa om vi är beredda att avstå suveränitet. Det är inte vad jurister tolkar fram, utan det är ett politiskt ställningstagande som sker här i riksdagen. Det är här som vi beslutar i frågan om vi skall överlåta suveränitet eller ej.

Jag håller fast vid min position att det som vi vill åstadkomma är en mera långsiktig trygghet för svenska folket när det gäller hanteringen av EMU-frågan.

Det är klart att det kan finnas skillnader mellan en regering och ett parti – därav debatten med Göran Persson, och jag lyssnade noga.

Prot. 1996/97:119
12 juni

Partiledardebatt

Anf. 36 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Också jag har försökt att lyssna noga, och såvitt jag har hört från Göran Persson är regeringens bedömning att det inte behövs någon grundlagsändring för att förändra sedelmonopolet. Det innebär att den grundlagsändring som vi har att ta ställning till inte är den som vare sig Olof Johansson eller jag tycker är det bästa scenariot, utan vad det gäller är om vi skall göra det möjligt för en enkel majoritet i den svenska riksdagen att efter valet 1998 ansluta Sverige till EMU utan att dessförinnan ha hört svenska folket.

Det är den fråga som man måste ta ställning till. Vi säger nej. Man skall inte genomföra en grundlagsändring som gör att detta över huvud taget blir möjligt. Det gör vi med hänsyn till demokratin och för att ge svenska folket möjlighet att på ett korrekt sätt ta ställning.

Jag tycker att Olof Johanssons sätt att resonera går ut på att det är viktigare med fempartiuppgörelsen än att svenska folket får delta i en demokratisk process. Härvidlag måste Olof Johansson ta ställning, och jag tror att det vore lämpligt att göra det just här och just nu.

Anf. 37 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Till skillnad från Gudrun Schyman står jag för ingångna avtal och förpliktelser. Detta har Gudrun Schyman inte velat höra, men jag tror att det är helt avgörande för en demokratisk stats trovärdighet i det internationella umgänget att man följer den regeln.

Anf. 38 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Centerpartiet nu ställer sig bakom en beslutande folkomröstning om EMU på valdagen och att det nu handlar om att få ihop 117 röster i kammaren. Det är ett bra besked från Centerpartiet. Så har det nämligen inte låtit tidigare när jag har frågat.

Jag skulle vilja ställa en annan fråga till Olof Johansson, och den gäller energiuppgörelsen. Jag förstår inte varför Centerpartiet i de diskussioner man har haft med regeringen inte har sett till att få stöd för investeringsbidrag för solvärme och bibehållet stöd för vindkraft.

Är Centerpartiet så fruktansvärt ensidigt inriktat på just biobränslen att allt annat känns litet meningslöst? Varför slår man annars sönder förutsättningarna för sol och vind? Det är egentligen väldigt tragiskt. Jag skulle vilja få ett svar på det.

Dessutom förstår jag fortfarande inte varför Centerpartiet som enda stödparti för Socialdemokraterna accepterar att småföretagare skall få ansvaret för sjukersättningen för den tredje och fjärde sjukveckan. Vi hade kunnat hitta en annan majoritet i kammaren, Olof Johansson.

Anf. 39 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Det här var andra gången som Birger Schlaug ställde samma frågor. Jag skall gärna svara på dem.

För det första skall vi under hösten förhoppningsvis få ett bättre fungerande energiskattesystem. Det avgör prisrelationer mellan det som skall in och det som skall ut. Vind och sol samt biobränslen skall in, och en del annat – uran och fossilbränslen – skall ut. Det avgör naturligtvis på vilken nivå man skall lägga stimulansbidragen.

Jag tycker att det är litet sanslöst att bara dela ut pengar utan att ha den här relationen klar för sig. Den måste komma först. Dessutom är det här ett sjuårigt program, som mycket väl kan plussas på under tider som kommer.

När det gäller sjuklöneperioden tycker jag att det finns en naivitet hos Birger Schlaug. Det är inte bra, eftersom det kan komma att kosta statskassan mycket pengar. Det handlar om ett par miljarder kronor.

Nu håller parterna på att diskutera om det är möjligt att vidmakthålla det här som en privat försäkring. Låt dem komma till skott i den här frågan! Jag kan försäkra Birger Schlaug att vi kommer att göra allt som står i vår förmåga, tillsammans med socialdemokraterna eller med vilka som helst, för att se till att de mindre och medelstora företagen inte drabbas av den ökade risk som ligger just i att de är små.

Men låt parterna ta ett ansvar! Varifrån vill annars Birger Schlaug ta de 2 miljarder som är kostnaden i detta sammanhang?

Anf. 40 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Fru talman! Eftersom både Centerpartiet, åtminstone verbalt, och Miljöpartiet är positiva till skatteväxling, är det väl rimligt att man, som vi vill, lägger in borttagandet av ansvaret för den tredje och den fjärde veckan som en del i en skatteväxling. Detta säger man från småföretagarhåll är det största problemet just nu för småföretagare, och det är allvarligt.

Jag förstår fortfarande inte Centerns energipolitik. Problemet med Olof Johanssons argumentation är att den slår sönder det som just nu pågår. Just nu har vi ett uppsving för vindkraft och solvärme, och det slås sönder genom att Olof Johansson säger att man skall återkomma sedan.

Är det någonting som de människor som jobbar med de här energiteknikerna behöver, är det långsiktiga spelregler, inte spelregler som hela tiden slås sönder. Det hade handlat om väldigt litet pengar men hade betytt oerhört mycket för dessa människor.

Anf. 41 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag har sex sekunder kvar.

Birger Schlaug vet att vi har förordat direktavskrivning på energiinvesteringar. Det är självklart att detta förändrar och förbättrar konkurrensförhållandena också för sol och vind, som skall in.

Anf. 42 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag väntar mig inte några ytterligare repliker, då jag inte tror att någon har tid kvar.

Jag vill ge en upplysning till Olof Johansson vad gäller att stå vid löften och hur man skall tolka juridiken, när man skall låta politiken stå över juridiken och när man inte skall göra det. Vi kan göra en jämförelse med Maastrichtfördraget. Om vi skulle läsa det strikt juridiskt skulle vi över huvud taget inte ha diskussionen om Sverige skall gå med i EMU eller inte. Enligt juristerna står det nämligen fullständigt klart att vi skall gå med. Regeringen har nu valt att göra en politisk tolkning av detta, dvs. att vi skall bestämma själva. Vi tycker att det är bra, och vi stöder det. Men då skall vi också se till att så många som möjligt kan bestämma så mycket som möjligt i denna stora och svåra fråga. Jag tycker att Olof Johansson och Centerpartiet för en mycket vacklande tillvaro i den frågan.

Avslutningsvis vill jag önska alla en trevlig sommar. Jag skulle vilja att så många som möjligt av oss ägnade oss åt kritiska funderingar över vad vi håller på med, över politikens roll. Jag tog upp det i mitt inledningsanförande. Sitter vi här som proppar i systemen, eller är vi en förändringskraft?

Jag säger det också med tanke på att jag har varit ensam kvinna i den här debatten. Vi vet att många kvinnor hoppar av politiken, av olika skäl. Men jag vet att ett skäl är att det är tungt att lägga ned så mycket tid på någonting som inte ger några resultat.

Jag tror att vi skulle må bra av att politiken blev mer resultatinkriktad, mer handlingskraftig, att vi inte talade så mycket om historien, inte talade så mycket om det som skall ske om fem år, utan att vi befann oss i ett här och ett nu, mer delade människors vardag och följde den diskussion som förs i vardagen, runt köksborden, på arbetsplatserna, i fackföreningsrörelserna och på arbetslöshetskaféerna. Det kräver en närvaro, ett deltagande av oss.

Jag tror att riksdagens ledamöter och riksdagens arbetssätt skulle vinna på att utveckla en annan stil, som innebar mer närvaro och mer deltagande. Jag tror att vi borde öppna oss. Jag tror att utskotten borde vara mer aktiva och gå utanför det här husets väggar. Jag tror att vi skulle ha mycket att vinna på att komma i dialog med människor utanför de etablerade politiska systemen. Jag tror att vi skulle vinna mycket på att också vara mer i dialog med varandra, att lämna konfrontationen.

Nu går vi snart in i en valrörelse; man kan säga att alla partier börjar ladda för detta. Det vore väldigt tråkigt om det skulle få till följd att all handlingskraft upphörde.

Anf. 43 LARS LEIJONBORG (fp):

Fru talman! Till statsministern vill jag säga: Tack för inbjudan till utgiftskoalition! Jag tvingas tacka nej, då jag saknar insikt om den politik som krävs för att skapa de resurser som skulle fördelas.

Vad gäller frågan om min syn på det ledarskap som utövas i Sverige, är svaret att jag tycker att det är undermåligt. Ni tvekar och tövar, tvistar och tricksar. Det är betecknande att klassens ordningsman, Thage G "prick" Peterson, har fått anmärkning redan under sin första månad.

Båda dessa skäl, dvs. bristen på insikt om vad som krävs för att skapa resurser och bristen på ledarskap, gör att jag kommer att arbeta vidare för att Sverige får en ny kurs och en ny regering.

Med detta vill jag önska både den sittande regeringen och er andra en glad sommar.

2 § Meddelande om statistiska uppgifter om riksdagsarbetet

Talmannen meddelade att statistiska uppgifter om riksdagsarbetet för riksmötet 1996/97 delats ut till kammarens ledamöter. Statistiken fogades som bilaga till detta protokoll.

3 § Meddelande om justering av protokoll

Talmannen meddelade att justeringssammanträde skulle äga rum *måndagen den 30 juni kl. 10.00* i talmanskonferensens sammanträdesrum.

4 § Meddelande om riksmötet 1997/98

Talmannen meddelade att riksmötet 1997/98 skulle inledas med upp-rop *tisdagen den 16 september kl. 11.00*. Öppnandet skulle äga rum *kl. 14.00*.

5 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades
Proposition 1996/97:159 till justitieutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden med hänsyn till sommaruppehållet för ovanstående proposition skulle förlängas till *fredagen den 19 september*.

Motioner
1996/97:U23 till utrikesutskottet
1996/97:T67 till trafikutskottet

6 § Anmälan och hänvisning av motioner

Anmälades
Motioner
med anledning av prop. 1996/97:115 Mer tillgänglig kollektivtrafik
1996/97:T68 av Mats Odell m.fl. (kd)
1996/97:T69 av Sonja Fransson och Hans Karlsson (s)
1996/97:T70 av Mats Lindberg m.fl. (s)
1996/97:T71 av Elisa Abascal Reyes m.fl. (mp)
1996/97:T72 av Sivert Carlsson m.fl. (c)

1996/97:T73 av Per Westerberg m.fl. (m)
1996/97:T74 av Karl-Erik Persson m.fl. (v)
1996/97:T75 av Kenth Skårvik m.fl. (fp)

Prot. 1996/97:119
12 juni

med anledning av skr. 1996/97:120 Handikappolitik

1996/97:So50 av Gullan Lindblad m.fl. (m)
1996/97:So51 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)
1996/97:So52 av Per Lager m.fl. (mp)
1996/97:So53 av Roland Larsson m.fl. (c)
1996/97:So54 av Gudrun Schyman m.fl. (v)
1996/97:So55 av Barbro Westerholm m.fl. (fp)

med anledning av prop. 1996/97:136 Ny ellag

1996/97:N41 av tredje vice talman Christer Eirefelt m.fl. (fp)
1996/97:N42 av Dan Ericsson m.fl. (kd)
1996/97:N43 av Karin Falkmer m.fl. (m)

med anledning av prop. 1996/97:137 Nollvisionen och det trafiksäkra
samhället

1996/97:T76 av Monica Öhman m.fl. (s)
1996/97:T77 av Per Westerberg m.fl. (m)
1996/97:T78 av Björn Ericson (s)
1996/97:T79 av Mats Odell m.fl. (kd)
1996/97:T80 av Margareta Andersson m.fl. (c)
1996/97:T81 av Michael Stjernström (kd)
1996/97:T82 av Leif Carlson och Nils Fredrik Aurelius (m)
1996/97:T83 av Dag Ericson m.fl. (s)
1996/97:T84 av Kenth Skårvik m.fl. (fp)
1996/97:T85 av Elisa Abascal Reyes och Gunnar Goude (mp)
1996/97:T86 av Sivert Carlsson m.fl. (c)
1996/97:T87 av Sigge Godin m.fl. (fp, c, v, mp, kd)
1996/97:T88 av Lisbeth Staaf-Igelström m.fl. (s)

med anledning av skr. 1996/97:138 Redogörelse för den svenska krigs-
materielexporten år 1996

1996/97:U24 av Bodil Francke Ohlsson m.fl. (mp)
1996/97:U25 av Ingrid Näslund m.fl. (kd)
1996/97:U26 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

med anledning av prop. 1996/97:141 Högskolans ledning, lärare och
organisation

1996/97:Ub30 av Gunnar Goude m.fl. (mp)
1996/97:Ub31 av Beatrice Ask m.fl. (m)
1996/97:Ub32 av Andreas Carlgren m.fl. (c)
1996/97:Ub33 av Elver Jonsson och Anne Wibble (fp)
1996/97:Ub34 av Britt-Marie Danestig-Olofsson m.fl. (v)
1996/97:Ub35 av Margitta Edgren m.fl. (fp)
1996/97:Ub36 av Inger Davidson m.fl. (kd)

med anledning av prop. 1996/97:142 Handlingsoffentlighet vid vissa
stiftelser

1996/97:K39 av förste vice talman Anders Björck m.fl. (m)
1996/97:K40 av Margitta Edgren (fp)

med anledning av prop. 1996/97:146 Vissa frågor om personlig assistans
1996/97:So56 av Gullan Lindblad m.fl. (m)
1996/97:So57 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)
1996/97:So58 av Barbro Westerholm m.fl. (fp)
1996/97:So59 av Roland Larsson m.fl. (c)
1996/97:So60 av Thomas Julin och Ragnhild Pohanka (mp)
1996/97:So61 av Stig Sandström m.fl. (v)

med anledning av prop. 1996/97:153 Ändringar i lagen om offentlig
upphandling
1996/97:Fi93 av Inger Lundberg (s)
1996/97:Fi94 av Agne Hansson (c)
1996/97:Fi95 av Johan Lönnroth m.fl. (v, s, fp, mp)

med anledning av prop. 1996/97:155 Enhetlig registerlagstiftning på
socialförsäkringsområdet, m.m.
1996/97:Sf41 av Ragnhild Pohanka m.fl. (mp)
1996/97:Sf42 av Sigge Godin m.fl. (fp)

med anledning av prop. 1996/97:156 Avveckling av specialsjukhus och
vårdhem
1996/97:So62 av My Persson (m)
1996/97:So63 av Barbro Westerholm m.fl. (fp)
1996/97:So64 av Roland Larsson m.fl. (c)
1996/97:So65 av Thomas Julin och Ragnhild Pohanka (mp)

med anledning av prop. 1996/97:160 Långsiktigt hållbara trafiklösningar
i Stockholm och Göteborg
1996/97:T89 av Michael Stjernström (kd)
1996/97:T90 av Kenth Skårvik m.fl. (fp)
1996/97:T91 av Andreas Carlgren och Lennart Daléus (c)
1996/97:T92 av Elisa Abascal Reyes m.fl. (mp)
1996/97:T93 av Per Westerberg m.fl. (m)
1996/97:T94 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)
1996/97:T95 av Karl-Erik Persson m.fl. (v)

med anledning av prop. 1996/97:161 Öresundsförbindelsen och Citytun-
neln
1996/97:T96 av Elisa Abascal Reyes m.fl. (mp)
1996/97:T97 av Sivert Carlsson m.fl. (c)
1996/97:T98 av Karl-Erik Persson m.fl. (v)

med anledning av prop. 1996/97:162 Utbildning i teckenspråk för vissa
föräldrar m.m.
1996/97:Ub37 av Beatrice Ask m.fl. (m)
1996/97:Ub38 av Britt-Marie Danestig-Olofsson m.fl. (v)
med anledning av prop. 1996/97:163 Den kooperativa företagsformen
1996/97:L16 av Yvonne Ruwaida och Ronny Korsberg (mp)

med anledning av prop. 1996/97:164 Europol
1996/97:Ju37 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp)
1996/97:Ju38 av Gun Hellsvik m.fl. (m)
1996/97:Ju39 av Carina Hägg (s)
1996/97:Ju40 av Birgitta Hambræus m.fl. (c)
1996/97:Ju41 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

Kammaren biföll talmannens förslag att ovanstående motioner omedelbart skulle hänvisas till berörda utskott enligt nedan:

1996/97:T68–T75 till trafikutskottet
1996/97:So50–So55 till socialutskottet
1996/97:N41–N43 till näringsutskottet
1996/97:T76–T88 till trafikutskottet
1996/97:U24–U26 till utrikesutskottet
1996/97:Ub30–Ub36 till utbildningsutskottet
1996/97:K39 och K40 till konstitutionsutskottet
1996/97:So56–So61 till socialutskottet
1996/97:Fi93–Fi95 till finansutskottet
1996/97:Sf41 och Sf42 till socialförsäkringsutskottet
1996/97:So62–So65 till socialutskottet
1996/97:T89–T98 till trafikutskottet
1996/97:Ub37 och Ub38 till utbildningsutskottet
1996/97:L16 och L17 till lagutskottet
1996/97:Ju37–Ju41 till justitieutskottet

7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 12 juni

1996/97:627 av *Fanny Rizell* (kd) till näringsministern
Alkoläskan
1996/97:628 av *Ingrid Näslund* (kd) till utrikesministern
Förtroendet för Yasser Arafat och den palestinska myndigheten
1996/97:629 av *Chatrine Pålsson* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Det ökade användandet av amalgam
1996/97:630 av *Siw Persson* (fp) till justitieministern
Polisens inställning till narkotika

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 september.

Ajournering

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 12.35.

8 § Avslutning

Avslutning

Anf. 44 TALMANNEN:

Ärade riksdagsledamöter! Den blomstertid har kommit. Snart är det också vår tur att gå ut och njuta av den. Låt oss bara för ett kort ögonblick, i denna stund av förväntan, stanna till vid det som har varit.

Höstens och vårens arbete i riksdagen har präglats av de stora förändringar som tidigare beslutats – den ändrade budgetprocessen och riksdagens nya roll i och med EU-medlemskapet. Undan för undan samlar vi på oss konkret erfarenhet av hur detta arbete fungerar i praktiken, undan för undan ser vi möjligheterna, men också problemen.

Vi kan, av de statistiska uppgifter om riksdagsarbetet under detta riksmöte som har delats till ledamöterna, läsa ut att arbetet förändrats och ökat i omfattning ganska mycket.

Den totala plenitiden har ökat med 25 % till över 600 plenitimar.

Antalet voteringar har också ökat. Vi voterar nu i själva verket nära nog på varannan reservation – nästan en timme i genomsnitt per vecka. Det är naturligtvis inte bra, och det stämmer inte överens med de överenskomna regler vi har.

Antalet interpellationer har ökat med 40 %. Interpellationsdebatterna har, liksom de muntliga frågestunderna, blivit livligare, bättre och mer aktuella. Det är bra.

Över 40 % av den totala plenitiden och 50 % av arbetsplenumtiden ligger nu på hösten. Det är en stor förändring, som är en följd av den nya budgetprocessen.

Det pågår nu en utvärdering av just budgetprocessen, där vi hoppas att ledamöter, partigruppernas ledningar, kammarkansli, utskottskanslier och partikanslier skall lämna konstruktiva bidrag, utifrån skilda perspektiv.

Det är viktigt att vi alla bidrar med synpunkter och erfarenheter för att positivt utveckla det nya sättet att arbeta med statens budget. Det gäller bland mycket annat uppläggningsen av debatterna, utskottsbehandlingen och inte minst årsrytmen.

Detta, och arbetet på att utveckla riksdagens hantering av EU-ärenden, är de viktigaste exemplen på frågor när det gäller våra arbetsformer som vi måste arbeta vidare med för att möta nya krav. Det är en del av vardagsslitet i riksdagen, för ledamöter och anställda, som syftar till att förbättra och effektivisera vårt arbete och därmed stärka folkstyret.

Det är ju i grund och botten det som är vårt viktigaste – och svåraste – uppdrag. Förtroendet för politiken och för politikerna är enligt de senaste undersökningarna sjunkande.

Delvis tror jag att detta är en närmast oundviklig följd av de svårigheter och uppoffringar många människor drabbats av i sin vardag på grund av arbetslöshet och besparingar.

Ytterligare en förklaring är givetvis de rapporter om oegentligheter och missbruk som har förekommit på senare år. Det drabbar oss alla – även de oförvitliga, hårt engagerade, som gör sitt yttersta för att motsvara medborgarnas förtroende.

Detta är inte riktigt, och det är inte rättvist. Framför allt sliter det på oss – på självkänslan, på lusten att jobba vidare.

Vi måste hjälpas åt att bryta denna utveckling. Vi måste räta på ryggen, gå i svaromål, ge en motbild och kräva respekt för det politiska arbetet.

Få har samma möjlighet som talmannen att följa det arbete som utförs i denna kammare. Det är min erfarenhet att det finns anledning att hysa den största respekt för vad enskilda ledamöter uträttar i riksdagen.

Det är både intressant och fascinerande att ta del av den kompetens och kunnsighet, kombinerad med personlighet, som kommer till tals från riksdagens talarstol, inte sällan på dialekter från olika håll i vårt land och numera även med brytning på främmande språk.

Det som utspelar sig här är demokratins trägna vardagsarbete, folkstyrets sansade samtal och grundliga beslutsprocess. Det innebär inte alltid skarpa motsättningar eller hårda personangrepp – tack och lov. Därför skapar det sällan stora rubriker; det får inte TV:s lampor att tändas och är därmed känt av få, alltför få.

När professor Sören Holmberg presenterade sin senaste undersökning om förtroendet för bl.a. riksdagen på ett morgonmöte här pekade han på betydelsen av kontakt och möten mellan medborgarna och de folkvalda. Mer kontakt och bättre kunskaper om det demokratiska arbetet leder till större tilltro. Det är hans slutsats.

Det är en uppmuntrande och uppfordrande linje som vi arbetar utifrån och som det finns anledning att utveckla på många plan.

En viktig del i detta är fler direktsändningar från riksdagen. Vi har med glädje sett en kraftig ökning av detta på senare år, och vår strävan är att det i fortsättningen skall vara dagligt förekommande. Det är helt enkelt en demokratifråga att alla har möjlighet att själva ta del av och bedöma arbetet i landets viktigaste beslutsfattande institution – inte bara de som har möjlighet att komma till åhörarläktaren.

Ärade riksdagsledamöter! Jag vill tacka er alla varmt för den insats som ni har gjort som förtroendevalda under detta arbetsår, i riksdagen, i det politiska arbetet, för folkstyret. Tack för vardagsslitet men också för lusten i ert engagemang!

Ett särskilt tack vill jag rikta till två ledamöter – Karin Starrin och Håkan Holmberg. Karin Starrin lämnade sitt riksdagsuppdrag den 1 maj för att bli landshövding i Halland. Karin Starrin har varit verksam inom bl.a. trafikutskottet, finansutskottet, näringsutskottet och inom Europasamarbetet i riksdagen och som ledamot av Europaparlamentet.

Håkan Holmberg har anmält att han lämnar riksdagen innan det nya riksmötet börjar. I riksdagen har Håkan Holmberg arbetat inom flera utskott, bl.a. utrikesutskottet, försvarsutskottet och konstitutionsutskottet, och han har varit engagerad i det internationella samarbetet i försvaret av de mänskliga rättigheterna. Håkan Holmberg fortsätter sitt internationella

engagemang men nu som utrikesredaktör på ledarredaktionen vid Upsala Nya Tidning.

Vi önskar Karin Starrin och Håkan Holmberg all lycka och framgång i sina nya uppgifter.

Jag vill också tacka de vice talmännen för gott samarbete, gruppledarna för ständig beredskap till fruktbara överläggningar och kvittningsmännen för traditionsenlig nit och oväld.

Jag vill även varmt tacka kammarens, utskottens och förvaltningskontorets personal, med kammarsekreteraren och förvaltningsdirektören i spetsen. Och jag önskar er alla en skön sommar med Harry Martinsons dikt Om sommaren:

Om sommaren är ingen ko på isen och blå åskmolnsbär finns att plocka i skogen.

Smultronet blöder mot tungan utan blodsmak.

Då är livet fullt sysselsatt med att vara vad det är:
ett paradisförsök.

Jag önskar er all lycka med detta försök.

Tack!

(Applåder)

Anf. 45 BÖRJE NILSSON (s):

Fru talman! Ärade kammarledamöter! Innan vi rusar ut i den fagra sommaren vill jag framföra kammarens tack till talmannen och de vice talmännen för det riksdagsår som nu avslutas. Jag vill uttala vår uppskattning för er skicklighet och effektivitet när det gäller att leda riksdagens arbete och att samla oss till viktiga beslut.

Jag vill också uttala särskild uppskattning till talmannen för hennes sätt att i olika sammanhang representera riksdagen och hävda parlamentets ställning i svensk politik.

Jag hoppas att talmannen under några veckor kan vistas ute vid havet och där få sköta om sin kryddodling och sina älskliga blommor små.

Riksdagsarbetet har även under detta år varit inriktat på att man skall uppnå balans i ekonomin, och den förbättring av statsfinanserna som vi nu kan se har väsentligt stärkt våra möjligheter till utveckling och framgång för landet och till att bekämpa arbetslösheten.

I denna ljuva sommartid hoppas jag att alla får möjligheter till en skön och stärkande kontakt med livet utanför riksdagen, vilket är nog så viktigt.

Trots att riksdagen nu slutar officiellt avstannar inte det politiska jobbet. Det fortsätter ute i landet, i valkretsarna, genom samtal, studier och mycket annat. Och det är oerhört viktigt för demokratin.

På kammarens vägnar vill jag slutligen till talmannen, de vice talmännen och kammarens hela personal, som ser till att allt fungerar, rikta en önskan om en vilsam och skön sommar med lust och fågring stor.

(Applåder)

9 § Kammarerna åtskildes kl. 12.49.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 1 § anf. 10
(delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Partiledardebatt.....	1
Anf. 1 ANDRE VICE TALMANNEN.....	1
Anf. 2 LARS TOBISSON (m)	1
Anf. 3 OLOF JOHANSSON (c).....	4
Anf. 4 LARS LEIJONBORG (fp)	7
Anf. 5 GUDRUN SCHYMAN (v)	10
Anf. 6 BIRGER SCHLAUG (mp).....	13
Anf. 7 ALF SVENSSON (kd)	17
Anf. 8 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	21
Anf. 9 LARS TOBISSON (m) replik	25
Anf. 10 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	26
Anf. 11 LARS TOBISSON (m) replik	27
Anf. 12 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	28
Anf. 13 OLOF JOHANSSON (c) replik	29
Anf. 14 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik.....	30
Anf. 15 OLOF JOHANSSON (c) replik	30
Anf. 16 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	31
Anf. 17 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	31
Anf. 18 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	32
Anf. 19 LARS LEIJONBORG (fp) replik.....	33
Anf. 20 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	33
Anf. 21 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	34
Anf. 22 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	35
Anf. 23 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	35
Anf. 24 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	36
Anf. 25 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	37
Anf. 26 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	37
Anf. 27 ALF SVENSSON (kd) replik.....	38
Anf. 28 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	39
Anf. 29 ALF SVENSSON (kd) replik.....	39
Anf. 30 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik	40
Anf. 31 LARS TOBISSON (m)	40
Anf. 32 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	41
Anf. 33 OLOF JOHANSSON (c).....	41
Anf. 34 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	42
Anf. 35 OLOF JOHANSSON (c) replik	42
Anf. 36 GUDRUN SCHYMAN (v) replik	43
Anf. 37 OLOF JOHANSSON (c) replik	43
Anf. 38 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	43
Anf. 39 OLOF JOHANSSON (c) replik	44
Anf. 40 BIRGER SCHLAUG (mp) replik	44
Anf. 41 OLOF JOHANSSON (c) replik	44
Anf. 42 GUDRUN SCHYMAN (v)	44
Anf. 43 LARS LEIJONBORG (fp)	45
2 § Meddelande om statistiska uppgifter om riksdagsarbetet	46
3 § Meddelande om justering av protokoll.....	46

4 § Meddelande om riksmötet 1997/98.....	46	Prot. 1996/97:119
5 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid	46	12 juni
6 § Anmälan och hänvisning av motioner.....	46	
7 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	49	
Ajournering.....	49	
Återupptagna förhandlingar	50	
8 § Avslutning.....	50	
Anf. 44 TALMANNEN.....	50	
Anf. 45 BÖRJE NILSSON (s).....	52	
9 § Kammarén åtskildes kl. 12.49.....	52	

